

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Självständigt arbete, 15 hp
Kandidatexamen i pedagogik
VT 2023
Fakulteten för lärarutbildning

”Jag ser inte skillnaden i att en fritidslärare ska palla mer”

- Lärare i fritidshems uppfattningar om den komplexa yrkesrollen

Martina Andersson

Amanda Larsen

Förord

Vilken resa. Vilken otrolig resa. Nu står vi här i all vår prakt och blickar tillbaka på alla de gånger som det kändes på snudd till omöjligt att ta sig vidare. På någon vänster lyckades vi och därför står vi nu här i all vår prakt och känner oss lite malliga.

Först och främst vill vi tacka alla våra informanter som möjliggjort studien. Vidare vill vi rikta ett tack till alla lärare på våning tre i hus 14 som tillhör vår utbildning. Inte en enda gång när vi kommit stapplandes upp för trappan med desperation i blicken har ni stängt dörren och satt upp ”möte pågår”-skylten. Trots att ni har varit på språng eller upptagna med annat har ni alltid tagit er tiden för att stötta oss framåt. Vi vill i denna skara av lärare rikta ett specifikt tack till Patrik Ehrlow och Lina Hellberg. Patrik, tack för ett utomordentligt handledarskap redan i förarbetet till examensarbetet. Det gjorde att vi hade ett ben att stå på när den här cirkusen drog igång. Lina, tack för ditt otroliga engagemang och stöd genom arbetets alla faser. Du har sett oss, du har förstått oss och du har gett oss verktyg att fortsätta framåt. Vårt största och varmaste tack vill vi ge till vår enastående handledare Göran Roos. Vi vill tacka dig från djupet av våra hjärtan för ditt outtröttliga tålamod med oss och alla frågor, vändningar och diskussioner vi haft. You're the bomb!

Avslutningsvis kan det vara på sin plats att tacka våra respektive för tålamodet med två stressade hjärnor som absolut inte har utrymme att diskutera vem som ska laga middagen ikväll. Det blir ju självfallet ni! Ni har ju valt att bo med två akademiker som inte har tid att ägna sig åt sådana triviala saker. Ni ska ha tack Jacob, Erik, Molly och Maja. Vi älskar er och uppskattar allt stöd ni gett oss.

Slutligen, det vi alla har väntat på. Vårt oändliga tack till varandra som rott detta i hamn. Vilket otroligt team vi är och tacksamheten för vår vänskap vet inga gränser. F*n vad bra vi är! Men det här gör vi inte om, va?

Amanda & Tina

Författare

Martina Andersson och Amanda Larsen

Titel

”Jag ser inte skillnaden i att en fritidslärare ska palla mer”

- Lärare i fritidshems uppfattningar om den komplexa yrkesrollen

Engelsk titel

”I don’t see the difference in why a teacher in school-age educare should be able to handle more”

- Teachers in school-age educare's perceptions of the complex professional role

Handledare

Göran Roos

Bedömande lärare

Hilma Holm

Examinator

Sara Lenninger

Sammanfattning

Föreliggande studie har gjorts med syftet att bidra till en förståelse hur verksamma lärare i fritidshem uppfattar och tolkar sin yrkesroll samt hur yrkesrollen ter sig. Det teoretiska perspektiv som studien har tillämpat är fenomenografi och genom semistrukturerade intervjuer som metod har empiri samlats in. Empirin har sedan analyserats i enlighet med en fenomenografisk analysmodell som innefattar sju steg och på så sätt resulterat i kvalitativt skilda uppfattningar kring yrkesrollen. Föreliggande studies huvudresultat visar att de fritidslärare som tjänstgör i obligatoriska skolan uppfattar att de har ett dubbelt uppdrag som genererar i en komplex yrkesroll. Vidare går det att utläsa att rektorn oftast inte är lika insatt i fritidshemmet som i den obligatoriska skolan. Resultatet visar även att samverkan mellan skolan och fritidshemmet upplevs som bristfällig och enkelspårig. Föreliggande studies slutsats blir därmed att yrkesrollen som lärare i fritidshem generellt innefattar ett dubbelt uppdrag som är utmanande att upprätthålla utan adekvata förutsättningar. Vidare visar studien att yrkesrollen innefattar en

komplexitet som påverkar yrkesutövandet för fritidslärarna. Studiens titel är ett citat utvalt från resultatet. Citatet har valts som titel för det är ett tydligt exempel på den komplexitet som framkommer i studien.

Ämnesord: Lärare i fritidshem, yrkesroll, uppfattning, fenomenografi, dubbelt uppdrag, fritidslärare, samverkan

Author

Martina Andersson och Amanda Larsen

Title

”I don’t see the difference in why a teacher in school-age educare should be able to handle more”

- Teachers in school-age educare's perceptions of the complex professional role

Supervisor

Göran Roos

Assessing teacher

Hilma Holm

Examiner

Sara Lenninger

Abstract

The present study has been conducted with the aim of contributing to an understanding of how active teachers in school-age educare perceive and interpret their professional role and what the professional role looks like. The theoretical perspective that the study has applied is phenomenography and through semi-structured interviews as a method, empiricism has been collected. The empiricism has then been analyzed in accordance with a phenomenographic analysis model that includes seven steps and thus resulted in qualitatively different perceptions of the professional role. The main results of the present study show that the teachers in school-age educare who serve in primary school perceive that they have a dual mission that generates a complex professional role. Furthermore, it can be seen that the principal is usually not as familiar with the school-age educare as in the primary school. The results also show that the cooperation between the school and the school-age educare is perceived as deficient and as a one-way street. The conclusion of the present study is thus that the professional role of a teacher in school-age educare generally includes a dual mission that is challenging to maintain without adequate conditions. Furthermore, the study establishes that the professional role involves a complexity that affects the professional practice of the teacher in school-age educare. The title of the study is a quote selected from the results. The quote

has been chosen as the title because it is a clear example of the complexity that emerges in the study.

Keywords: Teacher in school-age educare, professional role, perception, phenomenography, dual mission, cooperation

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
1.1 Bakgrund	10
1.2 Syfte och frågeställningar	12
1.3 Begreppslista	12
2. Forskningsöversikt	13
2.1 Yrkesrollens förändring	13
2.2 Det dubbla uppdraget	14
2.3 Samverkan med skolan	15
2.4 Yrkesrollen idag	17
3. Teori	19
3.1 Fenomenografi	19
3.2 Fenomenografins betydelse för studien	20
4. Metod.....	22
4.1 Metod för insamling av data	22
4.2 Semistrukturerad intervju	23
4.3 Urval.....	24
4.4 Etiska överväganden	25
4.5 Genomförande.....	26
4.6 Bearbetning och analys	29
4.7 Metodkritik.....	31
5. Resultat	33
5.1 Ett dubbelt uppdrag	34
5.1.1 Ett enkelt uppdrag	34
5.1.2 Ett komplext uppdrag	35
5.1.3 Åtskilda uppdrag	36
5.2 Definitionen av lärarprofessionen	37
5.2.1 Professionernas skillnader	39
5.3 Fritidslärares kompetens	40
5.4 Samverkan.....	41
5.5 Rektorns roll.....	42
5.6 Resultatsammanfattning	43
6. Diskussion	45
6.1 Det dubbla uppdraget	45

6.2 Lärare i fritidshems yrkesroll	48
6.3 Samverkan - ett gemensamt arbete?.....	49
6.4 Avslutande diskussion.....	51
6.5 Vidare forskning.....	53
7. Referenslista.....	55
Bilaga 1: Missivbrev med samtycke	61
Bilaga 2: Intervjuguide	63

1. Inledning

Följande studie handlar om lärare i fritidshems kvalitativt skilda uppfattningar och beskrivningar av det dubbla uppdraget samt komplexiteten i yrkesrollen.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr22, (Skolverket, 2022) lyfter fram den samverkan som de pedagogiska verksamheterna ska tillämpa vilket innefattar ett samspel mellan den obligatoriska skolan och fritidshemmet. Samverkan lyfts fram som en framgångsfaktor för elevernas utveckling och fortsatta lärande (Falkner & Ludvigsson, 2016). Lgr22 konstaterar även att det är rektorns ansvar att nämnda verksamheter utvecklar ett samspel som gynnar eleverna (Skolverket, 2022). Rektorn bär också ansvaret för skolans verksamhet som helhet vilket i sin tur betyder att rektorn behöver ha kännedom kring de olika pedagogiska verksamheterna. Trots det belyser Ludvigsson och Falkner (2019) rektorns bristande kunskap kring fritidshemmets verksamhet. Det framhävs att det är fritidslärarna själva som förser rektorn med den information som berör fritidshemmet. Även Skolinspektionens (2010; 2018) kvalitetsgranskningar visar samma utfall, rektorns kunskap kring fritidshemmet är otillräcklig. Lärare i den obligatoriska skolan är många gånger inte heller medvetna om fritidshemmets verksamhet. Detta kan tros bero på att det är fritidslärarna som förväntas vara tillgängliga i skolan och inte tvärtom (Hansen Orwehag, 2016).

Fritidshemmet har ett uppdrag som är mer riktat åt omsorg, sociala relationer och informellt lärande medan den obligatoriska skolan är en målstyrd verksamhet med större fokus på formellt lärande (Hansen Orwehag, 2016; Hippinen Ahlgren, 2017). Det skiftet som fritidslärarna behöver göra mellan skolan och fritidshemmet kan ses ur olika perspektiv. Det kan ses ur ett "two-way window" (Croft et al., 2015), genom att vara en del av två olika verksamheter ges fritidslärarna möjlighet att se flera olika perspektiv. Det innebär att växlingen kan ge en ökad flexibilitet men den kan också bidra till en komplexitet i yrkesrollen och en känsla av brist på grupptillhörighet, en identitetskonflikt (Ackesjö, 2019). På senare tid har fritidshemmet börjat röra sig åt en verksamhet som är mer målinriktad än tidigare. Det är främst tack vare den nya lärarutbildningen 2001 som innebar en förflyttning

från en socialt orienterad omsorg till en större integrering i den obligatoriska skolan (Haglund, 2020).

Det förekommer en avsaknad av forskning kring lärare i fritidshems befattning i den obligatoriska skolan (Hansen Orwehag, 2016) vilket även medför en brist av redogörelser för hur deras kompetens används under hela arbetsdagen. Det i sin tur genererar i en bristande vetskap gällande fritidslärares yrkesroll i sin helhet där inkluderat hur yrkesrollen beskrivs och påverkas av det dubbla uppdraget och komplexiteten. Med det sagt är forskningen inte obefintlig gällande lärare i fritidshems yrkesroll (jfr Ackesjö, 2019; Berglund et al., 2019; Ludvigsson & Falkner, 2019) däremot är den inte heltäckande eller omfattande vilket föder en brist av kunskap. Föreliggande studie görs med hoppet om att ge en tydligare bild av fritidslärares egna beskrivningar och uppfattningar av den komplexa yrkesrollen.

1.1 Bakgrund

Grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem är en relativt nyttillkommen utbildning och 2014 stod den första skaran examinerade (Ackesjö et al., 2016). Utbildningen ger en dubbel behörighet, det vill säga att lärarna både blir lärare i fritidshem samt behörig lärare i ett praktiskt-estetiskt ämne. Även innan nämnda reform fick lärare i fritidshem en behörighet att undervisa i olika ämnen, men redan då förekom det en otydlighet då de ämnena inte alltid studerades under utbildningen (Hansen Orwehag, 2016).

Utbildningen för lärare i fritidshem ger en gedigen grund av kunskaper och kompetenser, såväl ämnesdidaktiska som pedagogiska färdigheter. Trots detta framkommer det att fritidslärares kompetenser inte används fullt ut under dagen i den obligatoriska skolan (Falkner & Ludvigsson, 2016). Fritidshemmet ska utgöra ett komplement till grundskolan (SFS 2010:800, 14 kap, 2§; Skolverket, 2022), vilket skulle kunna innebära att fritidshemmet redan där ställs i ett underläge. Vidare framställs det hur lärare i den obligatoriska skolan oftast har makten över vad som ska ske och hur under skoldagen (Falkner & Ludvigsson, 2016; Haglund, 2020). För att lärare i fritidshems kompetens ska kunna värdesättas och nyttjas

behöver rektorn vara väl insatt i verksamheterna och på så sätt kan olika lärarprofessioner föras samman och en samverkan kan ta vid (Falkner & Ludvigsson, 2016).

Sammanfattningsvis kan komplexiteten med det dubbla uppdraget och den dubbla yrkesrollen beskrivas enligt följande. Delvis ligger problematiken i att fritidslärarnas kunskaper och kompetenser inte nyttjas fullt ut (Falkner & Ludvigsson, 2016). När rektorns prioritering av och kunskap om fritidshemmet brister sätter det fritidshemmet i skuggan av den obligatoriska skolan (Ludvigsson & Falkner, 2019). Det i sin tur föder maktobalanser och disharmoni mellan lärarprofessionerna. Vidare handlar problematiken om den komplexa balansgång som det dubbla uppdraget bidrar med (Ackesjö et al., 2020). Komplexiteten gentemot uppdraget bottnar i att fritidslärarna står med en fot i den obligatoriska skolan och en fot i fritidshemmets verksamhet (Ackesjö et al., 2016). Genom att befinna sig i två olika verksamheter kan en känsla av att inta flera olika roller i en och samma yrkesroll uppstå vilket inte bidrar till en förenklad bild av det dubbla uppdraget eller yrkesrollen (Hippinen Ahlgren, 2017). Vidare handlar det också om att räkna till för att kunna fortsätta utföra ett dubbelt uppdrag. Det tar tid och energi att tjänstgöra i två olika verksamheter och det krävs rätt förutsättningar för att bibehålla engagemanget.

Då utbildningen till lärare i fritidshem genomgått ett flertal reformer med syftet att förtydliga uppdraget (Berglund et al., 2019; Hippinen Ahlgren, 2017) skapas det ett intresse som blivande lärare i fritidshem att undersöka fritidslärarnas egna uppfattningar och beskrivningar av yrkesrollen. Detta med en förhoppning om att få en bredare kunskap som kan medföra en större kännedom kring det dubbla uppdraget och den komplexa yrkesrollen. På så sätt kan förväntningar och funderingar stillas och ersättas med en medvetenhet som är grundlig och därmed bidra till en ökad förståelse av lärare i fritidshems yrkesroll och hur den kan te sig i yrkeslivet. Föreliggande studie kommer därmed förhålla sig till nedanstående syfte och frågeställningar.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att bidra till en ökad förståelse om hur lärare i fritidshem uppfattar komplexiteten i yrkesrollen.

Studiens frågeställningar lyder:

- Hur uppfattar lärare i fritidshem sin yrkesroll?
- Hur beskriver lärare i fritidshem att deras yrkesroll påverkas av det dubbla uppdraget?

1.3 Begreppslista

Fritidspedagog - Vid användning av begreppet “fritidspedagog” syftar studien till de som erhöll examen innan 2001.

Lärare i fritidshem/fritidslärare - När begreppen “lärare i fritidshem” eller “fritidslärare” används syftar studien till de som erhöll en examen efter 2001. Båda begreppen kommer löpa fritt genom studiens olika delar.

Klasslärare - Det här begreppet tillämpas när studien syftar på en verksam lärare i den obligatoriska skolan.

Dubbel yrkesroll - Vid benämningen av “den dubbla yrkesrollen” eller “en dubbel yrkesroll” syftar studien på den rollen som skapas av det dubbla uppdraget. I föreliggande studie är det fritidslärarnas dubbla yrkesroll som är i fokus.

Profession – Ett yrke som är baserat på vetenskaplig kunskap.

2. Forskningsöversikt

Följande avsnitt innefattar en presentation av den tidigare forskning som anses relevant för studiens syfte och frågeställningar. Avsnittet börjar med en överblick om yrkesrollen förändring och följs av en beskrivning kring det dubbla uppdraget. Vidare framställs den samverkan som fritidshemmets verksamhet och den obligatoriska skolan ska sträva efter att tillämpa. Avsnittet avslutas med en redogörelse av fritidslärares yrkesroll idag.

2.1 Yrkesrollens förändring

Yrkesrollen har sina rötter hela vägen tillbaka i 1800-talets arbetsstugor, men det var först när kvinnorna anträdde arbetsmarknaden under 1950- och 60-talet som det moderna fritidshemmet började ta sin form (Andersson, 2013). Fritidshemmets verksamhet expanderade under årens gång och har i takt med ökade barnskolor växt fram till dagens fritidshem. Tidigare utbildning som genererade i behörighet att arbeta i fritidshem hette barn- och ungdomspedagogisk examen med inriktning mot fritidspedagog. Utbildningen hade då ett socialpedagogiskt förhållningssätt (Ackesjö & Haglund, 2021) och efter erhållen examen kunde studenterna titulera sig som fritidspedagoger. Under 1990-talet integrerades fritidshemmet i skolan vilket påverkade fritidspedagogernas yrkesroll. Fritidspedagogerna förväntades numera att arbeta i skolan och allt som oftast innebar arbetet att bistå klassläraren med hjälp (Andersson, 2013).

Tidigare var visionen att fritidshemmet skulle bilda ett komplement till hemmet (Haglund, 2009), det handlade då om ett uppdrag riktat mot fostran och omsorg. Holmberg (2018) menar att fritidshemmets verksamhet numera kantas av traditionella skolbegrepp vilket skiljer sig från det tidigare omsorgsuppdraget. Undervisning är idag ett centralt begrepp för fritidslärarna samtidigt som den traditionella sociala arenan ska upprätthållas. Det innebär att fritidslärarna verkar inom två olika traditioner och behöver därför balansera en yrkesroll med ett dubbelt uppdrag (Ackesjö & Haglund, 2021).

Begreppet “lärare i fritidshem” började användas i samband med den nya lärarutbildningen 2001 (Berglund et al., 2019). Att yrkesrollen i fritidshemmet har genomgått en rad olika reformer råder det inga tvivel om. En av de större reformerna tog plats 2011 när utbildningen från 2001 fått utstå kritik för att ge en otydlig yrkesroll samt att bristen på behöriga lärare i praktiskt-estetiska ämnen i grundskolan blev påtaglig. Regeringens svar var att utforma en ny lärarutbildning där den nya utbildningen skulle ge studenterna en dubbel behörighet. Studenterna erhåller därmed en behörighet att undervisa i fritidshemmet och en behörighet att undervisa i antingen musik, hem- och konsumentkunskap, bild eller idrott- och hälsa, årskurs 1–6 (Ackesjö et al., 2016; Berglund et al., 2019). Den nya, och nuvarande, utbildningen för grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem var därmed född.

2.2 Det dubbla uppdraget

Yrkesrollen innebär en specifik kunskap kring fritidshemspedagogik men också en ämnesbehörighet i ett praktiskt-estetiskt ämne eller en annan typ av roll i den obligatoriska skolan. Det innebär att yrkesrollen kantas av ett dubbelt uppdrag, dels ska fritidslärarna upprätthålla fritidshemmets sociala arena och dels behöver de vara integrerade i den obligatoriska skolan (Ackesjö, 2019; Hippinen Ahlgren, 2021).

Berglund et al., (2019) delar in det dubbla uppdraget i olika kategorier utifrån studenter som studerar på den nuvarande utbildningen. Kategori ett, som består av två varianter, innefattar de som fokuserar på ett av uppdragen och vill därför inte arbeta med ett dubbelt uppdrag. Variant ett består av de fritidslärare som identifierar sig med fritidspedagogerna medan variant två är de fritidslärare som enbart vill vara ämneslärare i sitt ämne. Variant ett vill tillbaka till det som var förr och vill benämnas som fritidspedagoger. Kategori två är de som fokuserar på att arbeta med ett dubbelt uppdrag men de håller de olika verksamheterna åtskilda. De menar att utbildningen genererar i att de blir två olika lärare. Den tredje kategorin har de döpt till en nyskapande lärare. Nyskaparna tar med sig sina kompetenser från de olika lärmiljöerna och tillämpar dem i verksamheterna. Ackesjö (2019) lyfter fram den gränsdragning som finns inom fritidshemmets väggar. De förekommer fall där

fritidspedagoger inte tar titeln “lärare i fritidshem” eller “grundlärare” på allvar. Fritidspedagogerna och fritidslärarna har inte samma syn på vad verksamheten ska innehålla eller hur den ska utvecklas. Ackesjö (2019) framhäver även att lärarna i fritidshem inte ses som “riktiga” lärare av lärare i den obligatoriska skolan heller. De menar då att fritidslärarna inte undervisar i samma utsträckning som dem. Det i sin tur bildar ett eget fält för fritidslärarna där de enbart kan identifiera sig med de som befinner sig i samma gränsland. Då bildas det ett slags “vi” vilket också betyder att det skapas ett “de andra” där grupptillhörigheten inte är lika stark (Närvänen & Elvstrand, 2014).

Berglund et al., (2019) beskrivning av nyskaparna går i enlighet med Ackesjös (2019) beskrivning av en tredje profession. En profession som korsar båda verksamheterna, med andra ord ett dubbelt uppdrag. Ackesjö et al., (2016) talar dock om att det främst är balansen mellan den obligatoriska skolan och fritidshemmet som lyfts fram som ett problemområde för lärarstudenterna. Verksamheterna skiljer sig åt när det kommer till undervisning samt mål och resultat vilket medför att det uppdraget blir uppdelat och svårt att förena i en och samma yrkesroll (Ackesjö et al., 2016; Ludvigsson & Falkner, 2019). Å andra sidan finns det de som menar att fritidslärarnas integration i den obligatoriska skolan har stärkt rollen som lärare i fritidshem (Dahl & Karlsudd, 2015). Fritidslärarnas flexibilitet är eftertraktad, de som inte undervisar i ett eget ämne bistår allt som oftast med hjälp i den obligatoriska skolan. Däremot visar tidigare studier att fritidslärarna inte upplever att det är deras kompetens som efterfrågas i skolan, utan det är en lösning på de problem som visar sig vilket medför att yrkesrollen känns otydlig (Ludvigsson & Falkner, 2019; Närvänen & Elvstrand, 2014). Kanske ligger utmaningen i att båda uppdragen behöver prioriteras lika? Det ena uppdraget får inte ta över det andra (Ackesjö, 2019).

2.3 Samverkan med skolan

En framgångsfaktor i fritidshemmets komplettering av skolan är samverkan mellan verksamheterna (Perselli & Hörnell, 2019). Det finns skolor där samverkan är tydlig och uppskattad, men det förekommer även skolor där fritidslärarna upplever en

form av desintegration i förhållande till den obligatoriska skolan (Ludvigsson & Falkner, 2019; Perselli & Hörnell, 2019). I en del fall framkommer det att fritidslärarna upplever att deras inflytande över nämnda samverkan är för litet och även att samverkan med rektorn innehåller brister (Ludvigsson & Falkner, 2019).

Då somliga lärare i den obligatoriska skolan ställer sig frågande till fritidslärarnas förmåga att undervisa har det komplicerat den samverkan som behövs ytterligare (Ludvigsson & Falkner, 2019). Det förekommer även en maktobalans då det råder en skillnad i de olika lärarrollernas tydlighet (Närvänen & Elvstrand, 2014). Fritidslärarna har fått ägna relativt mycket tid åt att förklara sin yrkesroll i olika sammanhang (Dahl & Karlsudd, 2015). Även rektorer tenderar att engagera sig mer i den obligatoriska skolan vilket medför att fritidslärarna dels behöver påvisa sig i sin profession och dels behöver bära ansvaret för att rektorn är insatt i verksamheten (Ludvigsson & Falkner, 2019). Fritidslärarna lyfter fram att det upplevs som problematiskt när yrkesrollen och dess uppdrag inte anses lika värdig som andra professioner (Dahl & Karlsudd, 2015). Ett sätt att placera fritidshemmet och dess personal på kartan är om rektorn visar sitt engagemang och intresse för fritidshemmet inför övriga lärarkollegor (Ludvigsson & Falkner, 2019). På så sätt värderas fritidslärarnas kompetens och verksamhetens relevans förtydligas.

Ytterligare en faktor som försvårar samverkan är fritidslärarnas planeringstid. Eftersom deras uppdrag är uppdelat i två olika verksamheter försvårar det möjligheterna till gemensam planeringstid både med andra fritidslärare och lärare i den obligatoriska skolan (Hippinen Ahlgren, 202; Lago & Elvstrand, 2020). Det behöver arbetas fram en tydligare ram för alla lärare att förhålla sig till så samverkan kan ta vid. Ett samarbete ska stärka fritidshemmets komplettering av skolan men det uppstår även andra positiva effekter av det gemensamma arbetet. Genom att arbeta tillsammans tillåts lärarna i de olika professionerna att inta olika perspektiv och se sin roll samt undervisning med andra ögon (Lundbäck & Egerhag, 2020). På så sätt kan lärarna utvecklas och lära av varandra vilket i sin tur gynnar eleverna.

2.4 Yrkesrollen idag

Yrkesrollen fortsätter att framträda som otydlig då det dubbla uppdraget innebär en fot i två olika verksamheter med olika fokusområden (Ackesjö et al., 2016; Berglund et al., 2019; Ludvigsson & Falkner, 2019). Otydligheten för yrkesrollen förstärks ytterligare när den jämförs med lärarrollen i den obligatoriska skolan. Den obligatoriska verksamheten är tydligare och på så sätt kan det förekomma en maktobalans mellan lärarrollerna (Närvänen & Elvstrand, 2014). De benämningar som förekommer inom fritidshemmet kan ses som en markör för den obligatoriska skolans dominans (Ludvigsson & Falkner, 2019). Det är begrepp som elev, undervisning och utbildning. Det i sig är enligt Holmberg (2018) traditionella skolbegrepp. Det framkommer även att fritidshemmet ska komplettera den obligatoriska skolan, men inte att den obligatoriska skolan ska komplettera fritidshemmet.

Som nämndes ovan har utbildningen för fritidslärare genomgått en rad olika förändringar, vilket har medfört olika benämningar för yrkesrollen. Begreppet "fritidspedagog" var den benämning som användes innan "lärare i fritidshem" myntades 2001 (Berglund et al., 2019). De olika utbildningar har medfört att fritidslärarna inte heller kan identifiera sig med fritidspedagogerna då de upplever att pedagogerna inte tar den nya lärarutbildningen på allvar (Ackesjö, 2019). Däremot går det i Berglunds et al., (2019) kategorisering av lärarstudenter att finna en skara studenter som identifierar sig med fritidspedagogerna. Här föds funderingar om yrkesrollens tydlighet är på väg att bli tydligare eller otydligare? Detta eftersom ovanstående forskning visar att lärarutbildningen innefattar studenter med olika ställningstagande som medför olika syner på vad yrkesrollen ska gå ut på.

Det är ingen tvekan om att det råder skilda meningar kring den dubbla yrkesrollen. Somliga menar att när fritidshemmet inte får det erkännande som det förtjänar påverkar det yrkesrollen negativt men rollen kan också förstärkas av att vara förankrad i den obligatoriska skolan (Dahl & Karlsudd, 2015). Andra menar att det oftast inte är fritidslärarnas kompetens som efterfrågas i den obligatoriska skolan utan assistans (Ludvigsson & Falkner, 2019). En förhoppning är att den nuvarande

yrkesrollen, som har en bredare grund av forskning och undervisning än tidigare, kan bidra till en större rörelsefrihet för fritidslärarna (Perselli & Hörnell, 2019). Dock visar tidigare studier att professionen med det dubbla uppdraget som genomgått en rad olika reformer fortfarande anses vara otydlig (Berglund et al., 2019).

3. Teori

I avsnittet nedan presenteras den teori som studien kommer att grunda sig i. Det teoretiska perspektivet utgör ett stöd vid analys av data samt för att nå studiens syfte. Den valda teorin är fenomenografi och avsnittet kommer börja med en introduktion till det teoretiska perspektivet för att ge en förståelse av innebörden. Sedan följer en motivering om varför vald teori är adekvat för den här studien.

3.1 Fenomenografi

Den valda teorin för den här studien är fenomenografi. Teorin lämpar sig främst för arbete i det pedagogiska och didaktiska fältet (Ingerman, 2021; Kroksmark, 2007). Fenomenografin fokuserar på individers förståelse eller uppfattning av ett fenomen (Dahlgren & Johansson, 2019; Ingerman, 2021). Ett fenomen kan vara både en företeelse och ett objekt (Alexandersson, 1994). Uppfattningen av ett fenomen är olika men det finns en gräns för hur många olika sätt fenomenet kan uppfattas på (Dahlgren & Johansson, 2019). Exempelvis kan ett fenomen uppfattas och beskrivas på olika sätt, men det finns inte oändligt med variationer att beskriva ett och samma fenomen.

Fenomenografin intresserar sig för hur individer som befinner sig i samma situation och har tämligen lika erfarenheter ändå erhåller skilda uppfattningar kring ett fenomen (Ingerman, 2021). Även samma individ kan uppfatta ett och samma fenomen på olika sätt i olika situationer. Det vill säga att fenomenografin intresserar sig för olikheter snarare än likheter i uppfattningar om omvärlden. Det resultat som kommer fram kallas utfallsrum (Dahlgren & Johansson 2019) och i föreliggande studie blir de kvalitativt skilda uppfattningarna utfallsrummet. Teorin ger ett kvalitativt resultat (Dahlgren & Johansson, 2019; Ingerman, 2021).

Inom fenomenografin förekommer begreppet ”andra ordningens perspektiv”. Perspektivet innebär beskrivningar av individers uppfattningar kring ett fenomen (Kroksmark, 2007; Marton & Booth, 2000). Det handlar då om subjektiva erfarenheter vilket i sin tur innebär att det är individens uppfattningar om fenomenet som beskriver fenomenet. Andra ordningens perspektiv genererar inte i svar om

världen som kan kategoriseras som sant eller falskt utan det om uppfattningar som anses som valida eller inte (Kroksmark, 2007). Begreppet uppfattning är det begrepp som är mest centralt inom perspektivet (Alexandersson, 1994; Kroksmark, 2007) men även tolkning ställer sig centralt då fenomenografin genererar i kvalitativa resultat (Alvehus, 2019). Teorin intresserar sig inte för hur ett fenomen i själva verket är, utan det som ämnas framkomma är en uppfattning ur ett mänskligt perspektiv (Kroksmark, 2007). Tolkningen innebär därför inte att fenomenet ska förstås utifrån ett personligt perspektiv utan det handlar om att uppfattningar ska ge en vidare allmän förståelse om fenomenet i fråga (Alvehus, 2019). Vid undersökning och framtagande av de skilda uppfattningar är öppna frågor och semistrukturerade intervjuer det tillvägagångssätt som karakteriserar fenomenografin (Ingerman, 2021; Kroksmark, 2007).

3.2 Fenomenografins betydelse för studien

Teorin är adekvat i studier där resultatet är beroende av hur och på vilket sätt olika individer uppfattar fenomenet i fråga (Ingerman, 2021; Kroksmark, 2007). Fenomenografi används ofta som ansats i de studier där semistrukturerade intervjuer har använts som metod (Ingerman, 2021), vilket lämpar sig för den här studien då det är den typen av intervjuer som kommer att tillämpas. I fenomenografin förekommer det en analysmodell som innehåller sju steg som kan användas vid analysfasen (Dahlgren & Johansson, 2019). Modellen i fråga anses adekvat för den här studien då den innebär handledning och stöd från start till mål vilket kommer att resultera i kvalitativt skilda uppfattningar. Det i sin tur innebär att det teoretiska perspektivet bistår med en analysmodell som går i linje med studiens syfte och frågeställningar.

Eftersom teorin har ett fokus på individers skilda uppfattningar i samma upplevda situationer anses fenomenografin gå i enlighet med studiens syfte som vill ge en ökad förståelse kring fritidslärarnas uppfattning om yrkesrollen. Det vill säga, fritidslärare som befinner sig i samma situationer med samma yrkesroll, men som har skilda uppfattningar kring fenomenet. Det är andra ordningens perspektiv som kommer vara en central del i studien då det är beskrivningar av informanternas

erfarna upplevelser och uppfattningar som är i fokus (Kroksmark, 2007; Marton & Booth, 2000). Med hjälp av fenomenografin och andra ordningens perspektiv kommer studien kunna ge en beskrivning av hur fenomenet erfaras i den undersökta gruppen. Det som lyfts som väsentligt vid studerandet av fenomenet är att informanterna har någon form av förkunskap kring det som studien ämnar studera (Alexandersson, 1994). Föreliggande studie vill studera lärare i fritidshems skilda uppfattningar gällande yrkesrollen och det dubbla uppdraget. Därav förutsätts det att fritidslärarna besitter en förkunskap då de erhållit en lärarexamen.

Genom att vara medveten om teorins principer, ett fenomen upplevs olika trots liknande förutsättningar, kan svaren som informanterna ger förstås på ett korrekt sätt och därmed bidra till studiens syfte. Det innebär att informanter från samma skola med samma yrkestitel kan ha två olika uppfattningar kring det dubbla uppdraget och dess påverkan på yrkesrollen. Det betyder att en av informanterna kan uppleva yrkesrollen som tydlig medan den andra informanten har en upplevelse som tyder på det motsatta. På samma sätt kan det också förekomma svar som vittnar om att den ena känner att hans kompetenser nyttjas medan den andra informanten känner sig utnyttjad. Inget av svaren är rätt eller fel, de skilda uppfattningarna som framkommer bistår inte med en faktagrund av hur ett fenomen faktiskt är utan de bistår med en tolkning av hur ett fenomen kan upplevas (Ingerman, 2021).

4. Metod

I den här delen följer en redogörelse samt en motivering till vald metod. Sedan följer en beskrivning kring de urval som studien baserats på samt en beskrivning kring de etiska övervägande som studien tillämpat. De etiska övervägande går i enlighet med Vetenskapsrådets (2017) riktlinjer. Avsnittet innefattar även hur studien är genomförd och en beskrivning kring bearbetning av insamlad empiri där en tillämpning av en fenomenografisk analysmodell med sju steg har genomförts. Studien har använt den modell som Dahlgren och Johansson (2019) presenterar för dataanalys i enlighet med fenomenografi. Nämnad analysmodell handleder från första mötet med empirin till kategorisering av data. Fokusområdet för den här studien har varit att urskilja de skilda uppfattningar som informanterna har haft gällande fenomenet i fråga, det vill säga deras yrkesroll. Den fenomenografiska ansatsen är framtagen för just det ändamålet, urskilja skilda uppfattningar, vilket gör fenomenografin adekvat för den här studien (Ingerman, 2021). Genom analysen har skilda uppfattningar kunnat identifierats och kategoriserats. Fenomenografin har därmed bistått med handledning genom arbetet med den stora mängden data som sedan mynnats ut i ett resultat i form av skilda uppfattningar kring ett fenomen (Fejes & Thornberg, 2019). Avsnittet avslutas med en redogörelse för aktuell metodkritik samt studiens tillförlitlighet i relation till nämnd kritik.

4.1 Metod för insamling av data

Som nämndes ovan är det valda teoretiska perspektivet fenomenografi. Teorin anses adekvat i de fall där det ämnas att undersöka individers uppfattningar och upplevelser av ett fenomen (Ingerman, 2021). Det går i enlighet med föreliggande studies syfte som var att undersöka fritidslärares uppfattning kring yrkesrollen och det dubbla uppdraget, vilket gjorde det möjligt att besvara studiens frågeställningar. I den här studien har semistrukturerade intervjuer använts som metod, vilket har resulterat i kvalitativt skilda uppfattningar som gått att analysera i enlighet med vald teori. Fenomenografiska intervjuer karaktäriseras av att de är semistrukturerade (Ingerman, 2021). Genom att använda intervjuer som datainsamlingsmetod möjliggörs ett identifierande av informanternas uppfattningar, vilket är centralt i en

kvalitativ studie (Alvehus, 2019). Då studien utgått från ett fenomenografiskt perspektiv var det den enskilde individens uppfattningar och beskrivningar av yrkesrollen som var central. Genom vald datainsamlingsmetod har studien erhållit kvalitativt skilda uppfattningar om fritidslärarnas upplevelser av yrkesrollen (Dahlgren & Johansson, 2019; Kroksmark, 2007).

4.2 Semistrukturerad intervju

Fenomenografiska intervjuer innebär en tillämpning av semistrukturerade intervjuer vilket var den metod som föreliggande studie använt. I den här typen av intervjuer förekommer det förkonstruerade intervjufrågor och ämnen till informanterna men det finns en flexibilitet i genomförandet. Det ges utrymme för informanten att utveckla sina svar och intervjuaren har utrymme att ställa följdfrågor samt vara öppen för förändring av intervjuens ordningsföljd (Denscombe, 2018). Även om ämnen och intervjufrågor är av stor vikt framhåller Alvehus (2019) att en väsentlig del av intervjun är konsten att kunna ställa frågor på ett sätt som för samtalet vidare. Probing och icke-verbal probing har tillämpats i studien. Probing innebär att intervjuaren ställer frågor som ger ett djup i samtalet och icke-verbal probing innebär att intervjuaren nickar eller hummar för att informanten ska fortsätta utveckla sitt svar (Dahlgren & Johansson, 2019). Det är viktigt att informanterna känner sig bekväma i situationen så de kan ge ett så innehållsrikt svar som möjligt och inte svara utifrån vad de tror intervjuaren vill höra (Denscombe, 2018; Wide & Hakeberg, 2021).

Intervjuerna som har tagits vid i den här studien har bestått av färdigställda ämnen och frågor men det lämnades även stort utrymme till följdfrågor och vidareutveckling av svar från informanterna. Detta för att kunna få en tydlig bild av fritidslärarnas uppfattningar och beskrivningar som sedan legat till gagn för att besvara studiens frågeställningar. På så sätt bidrog teori och metod till att innehållet ständigt förhöll sig till studiens syfte. Valet föll på semistrukturerade intervjuer då empirin kan analyseras i enlighet med ett fenomenografiskt perspektiv. Det studien vill komma åt är fritidslärarnas uppfattningar och beskrivningar. Genom att ha

tillämpat en intervjuform som tillåter öppna frågor och diskussioner anses det möjligt att få till ett samtal som genererar i adekvat empiri för studien.

I mindre studier, såsom denna, är intervju den metod som genererar i mest utdelning (Denscombe, 2018). Däremot finns det inget mått som mäter hur många intervjuer som krävs för att utgöra en god empirisk grund. Det handlar istället om hur intervjuerna konstrueras och genomförs (Alvehus, 2019; Ingerman, 2021). Det ska dock poängteras att kvalitativa studier ofta innefattar relativt få informanter (Denscombe, 2018). Föreliggande studie innefattade sex intervjuer med utbildade lärare i fritidshem. Fritidslärarna var utspridda på tre olika skolor som var belägna på olika geografiska platser och varje ort hade olika stora befolkningmängder. Inom den fenomenografiska intervjun är variation mellan informanterna att föredra då det bidrar till att kunna identifiera skillnaderna av fritidslärarnas upplevelser (Dahlgren & Johansson, 2019). Valet att inkludera sex informanter motiverades också med en förhoppning om att det inte skulle uppstå en så kallad mättnad. Mättnad innebär att informanterna beskriver samma upplevelser eller uppfattningar och på så sätt tillkommer det ingen ny innehållsrik information (Alvehus, 2019).

4.3 Urval

I den här studien är det ett explorativt urval som har tillämpats. Det är en urvalsmetod som oftast hör hemma i mindre forskningsprojekt och som möjliggör att intressanta aspekter ges utrymme i studien (Denscombe, 2018). Föreliggande studie är kvalitativ och ämnade att undersöka en del av ett fenomen därav ansågs urvalet vara relevant för studien (Allwood, 2021). Det explorativa urvalet skiljer sig från det representativa. Det sistnämnda tillhör ofta större undersökningar som producerar kvantitativa data. Sådana undersökningar ämnar få ett resultat som är representativt för befolkningen (Denscombe, 2018). Då den här studien var ett mindre projekt som ville studera och fördjupa sig i fritidslärarnas egna uppfattningar genom intervjuer och på så vis få en förståelse för yrkesrollen ansågs nämnd urvalsmetod som mest adekvat.

Studiens frågeställningar och syfte låg även till grund för de urval som tillämpats (Alvehus, 2019; Dellve, 2021). Då studien riktade sig mot fritidslärarnas

beskrivningar var det inte aktuellt att inkludera andra yrkesutövare från andra yrkeskategorier. Med andra ord var det enbart utbildade lärare i fritidshem som var relevanta för studien. Ett så kallat “icke sannolikhetsurval” tillämpades vid rekryteringen av informanter. Det innebär att skaparna av intervjuerna har ett inflytande över vilka som kom att delta i studien (Denscombe, 2018). Även kallat ett syftesdrivet urval (Ingerman, 2021). Motiveringen till valet av urvalsmetod grundade sig i att empirin behövde tillföra relevant kunskap för studiens frågeställningar (Alvehus, 2019; Ingerman, 2021; Wide & Hakeberg, 2021).

Ovannämnda urvalsramar ansågs som adekvata i den här studien då syfte och frågeställningar avsåg utbildade lärare i fritidshem. Således var det inte av intresse vad övrig personal ansåg om fritidslärares yrkesroll då det som ämnades undersökas var fritidslärares egna beskrivning och uppfattning av yrkesrollen. Med det sagt har ingen ytterligare urvalsmetod tillämpats i gruppen av utbildade fritidslärare. Det vill säga att inget fokus har lagts på ålder, kön, etnicitet, funktionsvariation eller sexuell läggning (Ingerman, 2021).

4.4 Etiska överväganden

I den här studien har de etiska principer som All European Academies (2018) presenterar för integritet följts. De principer som listas är följande:

Tillförlitlighet - forskningen som genomförs behöver vara trovärdig, det handlar om att garantera en kvalitet.

Ärlighet - forskningen ska genomföras på ett sanningsenligt sätt.

Respekt – deltagare och omgivningen ska respekteras.

Ansvarighet – ansvariga för studien bär ett ansvar genom hela processen, från start till slut.

Fritidslärarna i den här studien har blivit informerade om hela processen och dess innebörd. Även om god förståelse för vad studien innebar tydliggjordes ansågs det som god praxis att få samtycket nedskrivet (Denscombe, 2018). Informanterna har

därmed fått skriva under en form av samtyckesblankett innan intervjuerna tagits vid. I blanketten stod det beskrivet att det enbart är författarna, handledare och bedömande lärare som haft tillgång till materialet. Informanterna kunde välja att avsluta sin medverkan under vilken tidpunkt de ville utan att redogöra för anledningen. Författarna till föreliggande studie valde att utforma ett missivbrev som även utgjorde en samtyckesblankett (bilaga 1). Informanterna fick missivbrevet med samtycke utskickat till sig vid förfrågning om deltagande. Författarna tog även med sig en utskrift av missivbrevet med samtycke för underskrift innan intervjun startade. Informanterna erbjöds en kopia på underskrivet samtycke, samtliga avböjde.

Vetenskapsrådet (2017) informerar även om det konfidentiella ansvaret som råder. Den här studien innefattar inte några skildringar av miljö, omgivning eller geografisk plats. Det förekommer inte heller några beskrivningar av deltagarna och alla namn som nämns är könsneutrala pseudonymer. Genom hela studien har benämningen "hen" använts istället för aktuellt pronomen. Detta har gjorts med syftet att ytterligare garantera informanternas anonymitet. Med andra ord kan inget som presenterats i studien härledas tillbaka till någon av informanterna. Det enda som ansågs som relevant för studien var att de som intervjuas var legitimerade lärare i fritidshem, därav valet att inte benämna beskrivningar av omvärlden eller individerna. Detta för att bibehålla anonymitet och god forskningssed. Vidare har även all data som samlats in varit inlåst samt kommer att makuleras efter att studien är i mål.

Ovanstående etiska övervägande går i enlighet med Vetenskapsrådets (2017) riktlinjer för god forskningssed samt forskningsetik. Informanterna har även blivit informerade om ovanstående etiska val. Detta för att försäkra informanterna om deras anonymitet samt upprätthålla den linje som Vetenskapsrådet (2017) framhåller att forskning ska och bör ha.

4.5 Genomförande

Genomförandeprocessen började med att kontakta eventuella informanter via mejl. Kontakten bestod av ett missivbrev (bilaga 1) där en kort introduktion till ämnet

gavs samt kontaktuppgifter till studiens författare. Det skickades ut mejl till elva olika skolor i första skeendet. Mejlen skickades till rektorn på respektive skola samt till lärarna på fritidshemmen i de fall där deras kontaktuppgifter var nåbara. Visionen var att intervjua sex lärare i fritidshem på tre olika skolor belägna på tre olika geografiska platser. Intervjuerna har skett individuellt eftersom studien är intresserad av de individuella uppfattningarna och gruppintervjuer kan öka risken för att informanterna påverkas av varandra (Trost, 2010). Båda författarna till studien deltog under intervjuerna och ansvaret delades lika. Utav de elva skolor som kontaktades var det ingen skola som återkom med något svar eller intresse. Det ledde till ytterligare ett försök. Den här gången skickades det ut mejl till sexton olika skolor. Utav de sexton skolor återkom fyra skolor med ett intresse för att delta. Studien har gått vidare med informanter från tre av skolorna. Det beslutet togs i enlighet med ovanstående konstaterande om att intervjua sex fritidslärare på tre olika skolor. Bortfallet av en skola motiverades med att två av skolorna låg belägna relativt nära varandra och studien intresserade sig för en bredd bland informanter. Det ansågs relevant att inkludera avsaknaden av svar och de bortfall som skett. Detta eftersom det ger en indikation på hur benägna skolor i den valda målgruppen är att delta i studier samt ifall studien upplevs som prioriterad av skolorna (Wide & Hakeberg, 2021). Det i sin tur ger en grund inför kommande studier inom fältet.

Den kvalitativa data har samlats in genom semistrukturerade intervjuer och på så sätt gett kvalitativt skilda uppfattningar kring ett fenomen, i det här fallet fritidslärares yrkesroll. Semistrukturerade intervjuer innebär att där fanns förberedda frågor (bilaga 2) men det fanns även utrymme till följdfrågor vilket betydde att intervjun formades under processens gång (Dahlgren & Johansson, 2019; Denscombe, 2018). Intervjun var därför inte förutsägbar för någon av parterna (Kroksmark, 2014). Intervjuerna spelades in på en ljudinspelare så empirin sedan kunde analyseras. Ljudinspelaren har införskaffats genom ett lån på Högskolan Kristianstads bibliotek. Högskolan tillhandahöll även information om hur allt material makuleras ifrån lånad mediateknisk utrustning. Genom den informationen, att det enbart är ljud som spelas in samt genom ovanstående etiska överväganden kan studien garantera anonymitet för informanterna.

Intervjuerna har skett på respektive lärare i fritidshems arbetsplats. Det var ett val som har motiverats utifrån att det ska vara praktiskt för informanterna samt att de skulle känna sig bekväma i sammanhanget (Wide & Hakeberg, 2021). Genom att vara på en plats som var känd för informanterna ökade förutsättningarna för att de vågade uttrycka sig ärligt i stället för behagande (Denscombe, 2018). Vid önskemål om att få ta del av intervjufrågorna innan intervjun tog vid har författarna avböjt. Detta med motiveringen om att semistrukturerade intervjuer är en öppen intervju som formas under samtalets gång. Den är därför oförutsägbar även för intervjuaren (Kroksmark, 2014). Utöver det var föreliggande studies syfte att ta reda på uppfattningar av ett fenomen. Det vill säga att studien inte önskade förkonstruerade svar som informanten trodde var rätt, vilket det fanns risk för om intervjufrågorna hade skickats ut innan intervjun (Hallin & Helin, 2018). De informanter som önskat frågorna i förväg har erhållit information kring vilka ämnen som intervjun ämnade beröra. På så sätt förkonstruerades inga svar på specifika frågor men informanterna kunde ändå förbereda sig på det sätt som de kände att de behövde för att kunna genomföra intervjun. Det valet togs med förhoppningen om att minska informanternas osäkerhet så de kände sig bekväma och kunde bidra med relevant kunskap i förhållande till studiens syfte och frågeställningar.

Efter genomförda intervjuer har ljudinspelaren låsts in i ett skåp som enbart studiens författare haft nyckel till. Detta för att garantera den sekretess som informanterna blivit försäkrade om. Vidare har en sammanställning av materialet tagits vid. Det har skett genom att data har transkriberats, det vill säga att den har formats till text. Vid transkriberingen har digitala verktyg varit till hjälp. Ljudfilen har överförs till datorn och sedan har filen infogats i ett word-dokument. Wordprogrammet har sedan transformerat ljudet till text. Vidare har studiens författare lyssnat på intervjuerna och samtidigt haft respektive text framför sig. På så sätt har insamlad data redigerats korrekt och intervjuerna har kunnat höra de känslor som informanterna gett sken av i inspelningarna. Det har bidragit till en korrekt bild av informanternas uttalanden. Datorn som transkriberingen befann sig på var lösenordskyddad och aldrig utan uppsikt i allmänna utrymmen. Vidare har empirin analyserats och formats till ett resultat. När studien stod klar har all data makulerats.

4.6 Bearbetning och analys

Studiens riktlinje grundade sig i frågeställningarna, som hade sin bas i syftet, vilket vägledde studiens riktning (Denscombe, 2018). Föreliggande studie innefattade en fenomenografisk analys som består av sju steg (Dahlgren & Johansson, 2019). Studien ämnar i enlighet med fenomenografien att urskilja olika uppfattningar kring ett fenomen. Under analysen var det andra ordningens perspektiv som var central. Det vill säga att författarna till studien sökte efter informanternas uppfattningar för att i ett senare skede beskriva dem i ett resultat. Analysen har skett i ett rum som enbart författarna haft tillgång till men som inte ligger beläget hemma hos någon av författarna. Detta för att försäkra bibehållen koncentrationen och inte bli störda. Analysen har, som nämndes, skett ur ett fenomenografiskt perspektiv och därmed tillämpat Dahlgren och Johanssons (2019) sjustegs-stege. Fenomenografien och andra ordningens perspektiv har som fokus att beskriva erfarna upplevelser av ett fenomen (Marton & Booth, 2000) vilket låg till hjälp i analysen när det var informanternas uppfattningar som skulle urskiljas. Stegen beskriver de olika faser som analysen genomgått för att få fram ett resultat, även kallat utfallsrum inom fenomenografien.

I första steget har det handlat om att göra sig bekant med materialet. Data som har transkriberats har behövts läsas flera gånger om för att få en kännedom kring underlaget som framkom (Kroksmark, 2014). Resultatet byggde på informanternas uppfattningar vilket innebär att intervjuerna behövde bearbetas grundligt för att nå fram till slutsatserna. Därmed blev fenomenografien och dess analysmodell en väsentlig del i studien då de bistått med vägledning vid urskiljningen av uppfattningar som sedan kunnat beskrivas i ett resultat. Genomläsningen skedde genom utskrift av transkriberingen och gemensamma genomgångar av varje intervju.

Under steg två tog analysen vid (Dahlgren & Johansson, 2019). Här delades intervjuerna upp och väsentliga passager togs ut. Detta skedde genom färgmarkering av olika delar som sedan mynnade ut i betydelsefulla uppfattningar och beskrivningar. Passagerna baserades på utsagorna och hur informanterna beskrev fenomenet som studien ämnar undersöka. Färgmarkeringen skedde på den

utskrivna transkriberingen och därefter klipptes styckena ut efter respektive färg. Ur dessa passager har det sedan växt fram kärnfulla excerpt som bidragit till studiens resultat. Excerpten grundade sig i informanternas uppfattningar kring olika områden av yrkesrollen.

Steg tre handlade om att jämföra materialet och framför allt de passager som ansågs som värdefulla i tidigare steg. Här började likheter och skillnader i informanternas uppfattningar och beskrivningar att uppenbara sig tydligare. På så sätt skapades en överblick av materialet. Fenomenografin intresserar sig för hur olika individer uppfattar samma fenomen och därmed blir det en variation mellan uppfattningarna (Dahlgren & Johansson, 2019). För att dessa variationer ska bli tydliga behöver även likheterna belysas och på så sätt blir steg tre ett väsentligt steg i analysen.

I steg fyra skedde kategoriseringen av ovanstående passager och värdefulla uttalanden. För att underlätta analysen och arbetets effektivitet har uttalanden tidigare färgmarkerats utifrån vilken kategori de tillhör. Kategorierna växte fram genom vilka uppfattningar som informanterna talat om. Det vill säga att både likheter och skillnader inkluderas i samma grupp eftersom den primära uppgiften i det här steget är att få fram kategorier som sedan kan analyseras vidare ur ett fenomenografiskt perspektiv (Dahlgren & Johansson, 2019).

Steg fem innefattade att hitta kärnan i kategorierna, här kom färgmarkeringen väl till hands. Frågor som “kan två grupper egentligen bilda en grupp?” och “behövs det en kategori till” har varit väsentliga i denna fas av analysen. Detta skedde genom att varje kategori lästes flera gånger och kunde sedan delas i ytterligare en kategori eller slås samman till en ny. En central del i det här steget är att bestämma hur stor variation som kan förekomma inom en kategori innan det behöver bildas en ny (Dahlgren & Johansson, 2019). Författarna till den här studien kan likställa det med när informanterna talade om det dubbla uppdraget. Då behövdes ramar upprätthållas för hur stor variationen kunde vara inom kategorin ”det dubbla uppdraget” innan uppfattningen fick hamna i en annan.

I steg sex sker namngivning av kategorierna. Vid utformningen av en rubrik gäller det att fånga essensen i vad det är som informanterna beskriver om fenomenet

(Dahlgren & Johansson, 2019). Författarna till den här studien har fått gå tillbaka och döpa om flera underrubriker för att verkligen försöka fånga de uppfattningar som informanterna talar om.

Steg sju som är det sista steget i Dahlgren och Johanssons (2019) analysmodell handlade om att ännu djupare jämföra kategorierna så varje kategori är avskild från varandra. Det här steget kallas också kontrastiv fas. På så sätt urskildes de variationer som fenomenografin vill åt (Dahlgren & Johansson, 2019; Ingerman, 2021; Kroksmark, 2014). Den här delen av analysen tedde sig snarlikt med steg tre och fem där varje kategori studerades ytterligare och mynnade ut i tydligare kategorier och underrubriker. Dahlgren och Johansson (2019) beskriver att skilda uppfattningar ibland kan uppträda tydligt men ibland behövs det en djupare analys för att få syn på en variation. När författarna till studien analyserade empirin ytterligare framkom det ännu fler variationer och likheter och därmed dispositionerades resultatdelen om. Genom det här steget blev varje kategori unik och rubriken blev representerande för vad stycket innefattar (Dahlgren & Johansson, 2019).

Genom att fullfölja den ovanstående fenomenografiska analysen har studien erhållit uppfattningar som går i enlighet med studiens frågeställningar och syfte. Den här fenomenografiska analysmodellen innefattar sju steg. De olika stegen är inte egna isolerade delar utan de genomsyrar varandra och bearbetas ständigt under analysens gång (Dahlgren & Johansson, 2019).

4.7 Metodkritik

En aspekt som beaktades utifrån metoden var den kritik som fenomenografi har fått. Det är kritik riktad mot de resultat som fenomenografin genererar i. Under intervjuer kan intervjuaren spela roll för de svar som framkommer, detta eftersom den tillfrågade kan vilja ge ett "rätt" svar snarare än ett ärligt svar på frågan (Denscombe, 2018; Ingerman, 2021). Ett sätt att försöka undkomma denna faktor är att göra deltagaren så bekväm som möjligt samt att hålla intervjun öppen (Ingerman, 2021). Däremot kan det vara väsentligt att poängtera det faktum att intervjuarens påverkan på informanterna inte går att undkomma helt (Alvehus,

2019), men det går att förebygga i viss mån. Den här studien ville komma åt fritidslärares ärliga beskrivningar och uppfattningar och därav var ovanstående problematisering en god idé att beakta och arbeta utifrån. Semistrukturerade intervjuer erbjuder även ett öppet förhållningssätt till svaren och kan därför bidra till ytterligare trygghet. Författarna till den här studien har varit noggranna med att förtydliga för informanterna att det inte finns något rätt eller fel svar utan det är deras personliga uppfattning som var av värde. Det innebär att studien, i den mån det gick, har gett de förutsättningar som krävdes för ärliga utsagor. Valet att genomföra intervjuerna på informanternas arbetsplats har tagits med deras bekvämlighet och trygghet i fokus.

Kvalitativa studier har även kritiserats då de inte genererar i ett representativt resultat. Det innebär att studien inte kan ligga till grund för antaganden utanför den grupp eller fält som har studerats (Lago & Elvstrand, 2020; Lundbäck & Egerhag, 2020; Thornberg & Fejes, 2019). Å ena sidan kan det ses som kritik som var relevant att ta i beaktning som ett möjligt problem. Föreliggande studie har gett kvalitativt skilda uppfattningar från sex olika lärare i fritidshem vilket i sig inte är ett resultat som kan stå för allmänheten. Däremot kan studien bidra till att andra lärare i fritidshem känner en samhörighet eller får insikter som de tidigare inte haft. Å andra sidan kan kritiken tas i beaktning som en möjlighet att studera fenomenet vidare (Lundbäck & Egerhag, 2020). Genom att lärare i fritidshems yrkesroll fortsätts studeras kommer kännedomen och uppfattningarna bli större vilket kan leda till ett bredare resultat.

Här är det av stor vikt att tillägga att studien inte har genererat i ett resultat som säger hur fenomenet faktiskt är utan det som presenterats är fritidslärares uppfattning av fenomenet (Ingerman, 2021; Kroksmark, 2007; Lago & Elvstrand, 2020). Författarna var medvetna om att resultatet enbart talar för den studerade gruppen. Studien gjordes med syftet att öka förståelsen för den komplexa yrkesrollen och därmed också medvetenheten kring det dubbla uppdraget. Det innebär att även om resultatet inte är representativt behöver det inte vara en nackdel. Studien kommer att finnas tillgänglig för allmänheten att läsa och på så sätt kan den nå fram till en bred publik.

5. Resultat

Följande avsnitt kommer redovisa det resultat som de semistrukturerade intervjuerna bidragit med till studien. Den insamlade empirin har analyserats i enlighet med Dahlgren och Johanssons (2019) fenomenografiska analysmodell, sjustegs-stegen. Genom det fenomenografiska perspektivet har skilda och likartade uppfattningar eller beskrivningar av ett fenomen urskilts. Det är andra ordningens perspektiv enligt fenomenografin som legat till grund för utfallsrummet. Det vill säga att det är informanternas erfarna uppfattningar kring fenomenet som beskrivs. Vid användning av begreppet fenomen syftas det till fritidslärarnas uppfattning kring sin yrkesroll. Den fenomenografiska analysen resulterade i olika kategorier som kommer presenteras i utfallsrummet nedan. Resultatet har växt fram utifrån informanternas redogörelser och det är fritidslärarnas uppfattningar kring yrkesrollen och det dubbla uppdraget som redovisas. Resultatet kommer endast innefatta det som framkommit under intervjuerna. Värderingar och resonemang förekommer först under diskussionen. Dispositionen motiveras genom att författarna önskar att resultatet ska stå för sig för att sedan diskuteras. Vidare beskriver Klingberg och Hallberg (2021) att det är av stor vikt att resultatet aldrig värderas eller fördjupas förrän i diskussionsdelen. Författarna till studien har därmed valt att förhålla sig till den informationen.

Avsnittet kommer avslutas med en sammanfattning av resultatet där centrala begrepp för fenomenografin tillämpas. Vidare kommer sammanfattningen även innefatta tolkningar av resultatet i enlighet med det teoretiska perspektivet. Detta för att ge en översikt och helhetsbild av utfallsrummet. Resultatet är förankrat i studiens syfte och frågeställningar därav kommer det återkomma nedan.

Syftet med den här studien är att bidra till en ökad förståelse om hur lärare i fritidshem uppfattar komplexiteten i yrkesrollen.

Studiens frågeställningar lyder:

- Hur uppfattar lärare i fritidshem sin yrkesroll?

- Hur beskriver lärare i fritidshem att deras yrkesroll påverkas av det dubbla uppdraget?

5.1 Ett dubbelt uppdrag

Under intervjuerna ombads informanterna att beskriva sin yrkesroll under en arbetsdag. Syftet var att få en bild kring hur yrkesrollen ter sig för fritidslärarna. Det framkommer att majoriteten av lärarna i fritidshem är involverade i den obligatoriska skolan på något sätt. Det handlar då om att vara resurs i klass, lärare i ett praktiskt ämne eller ansvarig för rasten. Det framkom även att en av sex informanter, Kim, inte var involverad i undervisningen i den obligatoriska skolan på förmiddagen. Hen har istället ett större administrativt ansvar både på fritidshemmet men även gentemot rektorn.

Kim: Ja man kan säga att jag är chefsstöd till rektorn.

Under intervjun tillfrågades informanterna om de uppfattar det som att de har ett dubbelt uppdrag. Samtliga informanter svarade ja utom Kim med motiveringen att hen tidigare har undervisat i den obligatoriska skolan och då infann sig känslan av att ha ett dubbelt uppdrag men inte längre. Kim upplevde då att skoldelen tog mycket tid vilket gjorde att fritidsdelen blev lidande. Idag är hen nöjd med sin yrkesroll och vill inte ha ett dubbelt uppdrag som innefattar undervisning i den obligatoriska skolan. Vid frågan om hen uppfattar att hen har ett dubbelt uppdrag ges följande svar

Kim: Nej det gör jag inte. Inte när jag är ute på rasterna bara.

Övriga informanter vittnar om arbetsdagar med ett delat uppdrag. De verkar i både obligatoriska skolan och fritidshemmet vilket innebär att de tjänstgör i två olika verksamheter som innefattar olika mål och kunskapssyner. Samtidigt framkommer det även att skoldagen tar mer energi än vad som önskas och det resulterar i att fritidshemmet blir lidande. Det läggs fler timmar på skoldelen än vad det görs på fritidsdelen trots att titeln är lärare i fritidshem. Det är tjänstgöringen i två verksamheter som genererar i ett dubbelt uppdrag och det går att uppfatta en hopplöshet och frustration över att yrkesrollen är delad. Det klargörs att

fritidslärarna försöker ha ett tydligt fokus på vilken verksamhet som är vilken. En informant uppgav att hen inte ser det som möjligt att verka fullt ut i två olika verksamheter.

Alex: Att vara lärare på bägge ställena det är ju som jag sa innan ett tungt uppdrag och klarar man av att skilja bägge åt då är den personen duktig och det tror jag aldrig att du kan göra. Nu drar jag slutsatser och kanske... det finns säkert jättemånga mycket duktiga personal, men jag tror att den kommer gå tidigt in i väggen om man utnyttjar sin kompetens till max på bägge ställen.

Resultatet indikerar på att de lärare som tjänstgör i två olika verksamheter uppfattar att de har ett dubbelt uppdrag. Fritidslärarna utesluter inte att de ska vara en del av den obligatoriska skolan utan det uttrycks en förståelse för att en heltidstjänst innebär ett dubbelt uppdrag för en fritidslärare. Uppdraget upplevs dock som ohållbart i längden om de fortsätter engagera sig lika mycket i båda verksamheterna samt om bättre förutsättningar inte ges. Undantaget sker i de fallet som Kim lyfte, hen upplever inget dubbelt uppdrag och är därför nöjd med sin yrkesroll som den är.

5.1.2 Ett komplext uppdrag

Fritidslärarna uppger att de känner sig dränerade efter skoldagen när fritidshemmets verksamhet ska tas vid. Informanterna önskar bättre förutsättningar för att kunna verka i båda verksamheterna. Vid frågan om hur de upprätthåller den balansen uppenbarar det sig att det inte är en helt enkel balansgång att upprätthålla. Genom att vara aktiv i två skilda verksamheter riskerar fritidslärarna att ta slut på sig själva för snabbt vilket medför att uppdraget är komplext att upprätthålla. Studiens resultat indikerar att fritidslärarna inte uppfattar yrkesrollen som hållbar i längden med de förutsättningar som finns. Det intygas om en utmattning som inte gynnar lärare i fritidshem utan snarare bidrar till en mindre lyckad utgång. Det finns i nuläget inte rätt förutsättningar att verka fullt ut både i den obligatoriska skolan och på fritidshemmet.

Charlie: Det är omöjligt att bedriva en bra verksamhet på eftermiddagen om man inte får ställtid ordentligt, planeringstiden för genomförande men och planering för vad är det vi ska göra.

Utsagorna som tog vid under intervjuerna bekräftar att motivationen för arbetet inte kommer hålla i flera år om yrkesrollen inte förändras. Vidare uppenbarar sig olika tillvägagångssätt för att klara av dagen och ha energi kvar till eftermiddagen. Det handlar då om strategier som att bara glida med under förmiddagen för att sedan ta ett större ansvar under fritidshemmets tid på eftermiddagen.

Alex: Men i skolan som det är idag så är det ju om jag ska vara ärlig att jag glider med och hoppar in och stöttar där det behövs.

Alex fortsätter

Jag tror att man måste få flyta lite [...]. Jag tror att man måste sära dem åt för att det ska bli bra. Och för att du själv ska må bra också.

Alex har accepterat att hen inte kan ge lika mycket av sig själv i båda verksamheterna och glider därför med under skoldagen för att orka med eftermiddagen. Det dubbla uppdraget framstår som komplext när det inte ges rätt förutsättningar för att upprätthålla balansen mellan verksamheterna. Fritidslärarna efterfrågar främst bättre förutsättningar där kompetens, tid och energi tas tillvara på ett adekvat sätt.

5.1.3 Åtskilda uppdrag

Informanterna fick frågan om de upplever att lärarna i den obligatoriska skolan har ett dubbelt uppdrag. Samtliga informanter gav svar som tyder på att de inte uppfattar lärarna i skolans uppdrag som dubbelt. Klasslärarna förväntas inte täcka upp på fritidshemmet utan de förväntas enbart tjänstgöra i den obligatoriska skolan. Vissa av informanterna gav uttryck för en frustration när professionerna ställdes mot varandra

Billi: Jag ser inte skillnaden i att en fritidslärare ska palla mer.

Fritidslärarna uppfattar det som att lärare i den obligatoriska skolan inte har ett dubbelt uppdrag. Uppfattningen grundar sig i att klasslärarna har elevgruppen från skolans start till slut. Efter skolans sluttid kan de släppa elevgruppen för dagen medan fritidslärarnas huvudsakliga arbetsområde då börjar. Klasslärarna kan därför lägga sin energi främst på den verksamheten de tjänstgör i och behöver inte dela upp kraften på två olika delar under dagen. Som framkom ovan finns det fall där fritidslärarna uppfattar att de kan be om hjälp, däremot framkom det också att det nog är speciellt för skolan i fråga. Resultatet pekar på att fritidslärarna inte uppfattar det som att klasslärarna har ett dubbelt uppdrag. Vidare indikerar resultatet på att fritidslärarna får lösa sin verksamhet själva och inte kan förvänta sig hjälp från den obligatoriska skolan och dess personal.

5.2 Definitionen av lärarprofessionen

Informanterna fick besvara frågan ifall de ansåg sig vara lärare. Många kollegor som tagit examen tidigare och därför erhållit en annan titel benämner gärna fritidslärarna som fritidspedagoger. Även lärare i den obligatoriska skolan kan benämna lärare i fritidshem som fritidspedagog. Flera av informanterna lyfter att de inte lägger någon större vikt vid titeln utan det är arbetet som utförs som är det väsentliga. De upplever inte att kompetens skapas utifrån vilken titel de har utan det skapas genom en medvetenhet och erfarenhet. Trots detta ansåg fem av sex informanter att de var lärare.

Sam: Jag lär ju ut och lär mig själv också så lärare är ett väldigt bra begrepp.

Trots en erhållen examen som grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem svarade en informant att hen inte anser sig vara lärare.

Alex: Nej lärare tycker ju inte jag att vi är och grundlärare utan jag skulle ju vara nöjd med att vi går tillbaka till fritidspersonal eller fritidspedagog, så tycker jag.

Vidare förklarar Alex att hen uppfattar att det finns en stor skillnad i att vara lärare i skolan där eleverna sitter ner och i en verksamhet där det är mer bus. Hen upplever inte att fritidslärarna lär eleverna någon riktad inläring utan det är mer fritt. Därav

anser hen inte sig vara en lärare. Vidare lyfts det att Alexs utbildning har gjort hen behörig att undervisa i bildämnet men hen skulle aldrig ta sig an uppdraget att varken undervisa i bild eller vara ansvarig för bildämnet. Uppfattningen grundar sig i en brist av undervisning och bedömning från utbildningen. Ovanstående resultat visar att Alex ser en brist i utbildningen som gör att hen inte känner sig som en lärare som är behörig att undervisa i ett ämne. Inte heller ser hen sig som en fritidslärare då hen tycker fritidshemmet och skolan skiljer sig för mycket åt i hur inläring sker.

Flera informanter gav svar som tyder på att de är behöriga i ett ämne som de inte uppfattar sig kunniga i. Det var ämnen som av någon anledning ingick i utbildningen men som inte nödvändigtvis studerades. Inte heller har det givits någon vidare information kring vad varje behörighet innebär. Det framkom att Kim var behörig i sameskola men utan någon vetskap om vad den behörigheten innebär.

Kim: ...man fick den behörigheten och jag vet faktiskt inte varför. Och jag har inte läst någonting om samer, men det står i mitt examensbevis att jag kan vara lärare i fritidshem i sameskola. Jag vet inte varför men ja, så är det...

Citaten kan tolkas som att utbildningen genererar i en yrkesroll som inte alltid är helt tydlig för fritidslärarna. Den ger behörighet i ett eller flera ämnen men trots det upplever inte alla fritidslärare att de är tillräckligt kunniga för att undervisa i ämnet. I somliga fall är det inte fritidslärarnas egna uppfattning om behörigheten som sätter stopp för undervisningen. Studiens resultat vittnar om att fritidslärarna inte upplever att de har tillräckligt med energi eller planeringstid för att vara lärare i två olika verksamheter. När det inte ges rätt förutsättningar för att undervisa genom två olika uppdrag blir upplevelsen att energin och tiden främst stjäls från fritidslärarnas huvudsakliga uppdrag, fritidshemmet. Det förekommer fall där lärare i fritidshem upplever att de är tillräckligt trygga i sitt ämne för att bedriva en undervisning i det men inte heller då ges de förutsättningar som behövs.

Lo: Jag hade ju gärna velat haft mitt ämne. Och det har jag efterfrågat, men det går inte i nuläget här.

Resultatet uppvisar att resursfördelningar inom verksamheten på olika sätt begränsar viljan att undervisa i sitt ämne. Det kan handla om att tacka nej till ett uppdrag för rätt förutsättningar gällande tid och planering inte finns. Det kan även handla om att möjligheten inte ges trots att en önskan har uttryckts. I båda fallen handlar det om en resursfördelning som inte gynnar fritidslärarnas yrkesroll och uppdrag.

5.2.1 Professionernas skillnader

Utsagorna vittnar om att fritidslärarna behöver täcka upp i den obligatoriska skolan, somliga ofta och andra mer sällan. Däremot uppfattas hjälpen allt som oftast vara enkelriktad, lärarna i den obligatoriska skolan täcker sällan eller aldrig upp på fritidshemmet.

Billi: Det har aldrig hänt. Inte så länge... jag har ju varit här i två år och det har inte hänt ännu en gång under de två åren.

Det upplevs som negativt då det är samma skola och det är samma barn. Klasslärarna är sällan ute på rasten och därmed överlåts rastvårdsuppdraget åt fritidslärarna eller annan personal på fritidshemmet. Genom att lärare i fritidshem förväntas täcka upp i obligatoriska skolan men inte tvärtom bidrar det till att klasslärarna inte är insatta i fritidshemmets verksamhet. Det bidrar även till att fritidshemmet förlitar sig på att de får lösa problemen som uppstår själva. Kim skildrar dock en annan sida av den enkelriktade gatan.

Kim: Det händer väldigt sällan för att vi är ganska så bra bemannade här, så vi behöver aldrig ta in vikarier eller så här men under pandemin så var det jättemånga som var sjuka och då gick faktiskt ett par lärare in och stöttade upp. Självmant. Det var ingen som behövde säga något utan de bara gjorde. [...] Men skulle det behövas någon gång så tror jag inte det är några problem. Utan vi kan nog bara säga till att nu behöver vi hjälp och då tror jag att dem ställer upp.

Kim berättar vidare att hen tror det är speciellt för hens arbetsplats. Hens uppfattning är att det är få skolor som har den jargongen med lärare i den obligatoriska skolan. Generellt är det ett samarbete som kantas av en förväntning om hjälp från enbart ett håll. Utsagorna visar även att det inte är fritidslärares kompetens som är eftertraktad utan det är snarare förstärkning i klassrummet.

5.3 Fritidslärares kompetens

Studiens resultat visar att ett flertal av informanterna uppfattar att de har användning för sin kompetens inom fritidshemmet men i den obligatoriska skolan är det inte deras kompetens som efterfrågas. Det framkommer att det snarare är en person som finns där som önskas mer än en specifik kompetens.

Lo: ...det är ju inte så att de kommer och "nu har vi ju haft en konflikt här mellan två stycken kan du hjälpa oss att reda i den för det har du kompetens till" det ställer de ju inte. Utan det är ju lite grann göra det jobbet som inte de undervisande lärarna hinner med...

Även om det anses som negativt att fritidslärares kompetens inte tas i beaktning under skoldagen så lyfts det som positivt att de får en chans att finnas där för eleverna hela dagen. Det upplevs som en bidragande faktor till trygghet och studiero att ett känt ansikte får följa dem under dagens olika delar. Vid tjänstgöring i den obligatoriska skolan lyfts det upp att klassläraren inte baserar sina val utifrån vad fritidslärarna besitter för specifika kompetenser. Det framkommer ett perspektiv som innebär att fritidslärarna själva får se till att få användning för sin kompetens. När klassläraren ger fritidslärarna en uppgift att ansvara för kan de själva justera och anpassa utformningen så deras kompetens framträder. Vidare blir det även synligt att fritidslärarna själva får äga sin didaktiska medvetenhet genom att tydliggöra vad de kan och vad de är bra på.

Charlie: ... det handlar ju om vad jag kan erbjuda skolan. Det handlar inte om vad skolan eller läraren tycker att jag bör vara eller göra...

Således bör inte fokuset vara en efterfrågan på personal i sig utan en efterfrågan baserad på adekvat kompetens för uppgiften.

5.4 Samverkan

Informanterna uppfattar samverkan mellan fritidshemmet och skolan som bristande. I flertal intervjuer framkommer det att samverkan verkar vara enkelspårig, den sker enbart från ett håll. Det speglar ett vi och ett dem. En reflektion kring att fritidshemmet och skola inte tänker samma när det kommer till samverkan och pedagogik lyfts. Det handlar då om att verksamheterna har olika kunskapssyner vilket försvårar samverkan. Fritidslärarna upplever att det ofta är de som tar initiativet till samverkan och att klasslärarna inte är så öppna för ett gemensamt arbete. Resultatet tyder på att klasslärarna gärna ser att fritidslärarna tar del av skolans material och introducerar det i fritidshemmet. Däremot verkar det inte vara lika välkommet att fritidshemmet tar fram ett område som skolan sedan arbetar vidare med. Studiens resultat vittnar även om att en samverkan med skolan minskar fritidslärarnas valmöjligheter.

Sam: Sen känner vi, en utvärdering, att ju mer kontakt vi har med lärarna ju mindre... Eller vad ska man säga? Ju mindre frihet får vi till att göra vårt uppdrag för då blir det mer och mer skola av det hela så vi har valt att minska i samverkan för fritids för att kunna nå våra mål i det här. Men nej, ingen samverkan alls skulle jag vilja säga.

Planeringstid nämns ofta som en faktor till den bristande samverkan. Den ena verksamheten har sin sluttid när nästa verksamhet har sin starttid vilket i sin tur inte ger någon möjlighet till gemensam planeringstid. Digitala kommunikationskanaler lyfts fram som en väg att gå för att kunna bredda samverkan. Den potential som digitala verktyg har blev tydlig under pandemin.

Kim: Vi har diskuterat det mycket men tiden finns inte. När skolan slutar så börjar fritids sin verksamhet och då har inte vi tid att prata med dem och tvärtom [...]. Teams har hjälpt till ganska så mycket.

Kim menar att Teams har bidragit till att de kan ta del av varandras verksamheter digitalt genom olika rapporter och dylikt. Då kan varje lärare ta del av materialet vid det tillfälle som passar och det kan bidra till en större medvetenhet kring varandras verksamheter. Informanterna framhäver även att fritidslärarna själva kan bli bättre på att bjuda in klasslärarna till fritidshemmet. En sådan inbjudan möjliggör att klasslärarna får ta del av verksamheten samt möta sina elever i en annan social kontext. En bredare vetskap om varandras verksamheter kan verka främjande för en samverkan. Detta eftersom planering som båda verksamheterna utför kan då göras med den andra verksamhetens förutsättningar och potential i beaktning.

5.5 Rektorns roll

Resultatet visar att det råder en brist i rektorns kunskap gällande fritidshemmet. Viljan om att vara insatt och medveten om verksamheten finns men ansvaret läggs ändå över på fritidslärarna. Det understryks att rektorn ofta har en tillit till att fritidshemmet ansvarar för sig själva och därmed skapar en god verksamhet.

Kim: ...vi sköter oss själva men hen försöker så gott hen kan och hen är med på vissa möten. Hen litar på oss och hen vet om att vi klarar oss...

Det lyftes även att det uppfattas som positivt att de får sköta sig själva. Då får de ha verksamheten som de vill utan att någon petar i den för mycket. Fritidslärarna uppfattar det som att rektorn försöker så gott det går utifrån de förutsättningar som hen har. Det upplevs som att där finns ett stöd när det behövs även om rektorns främsta fokus är den obligatoriska skolan. Många gånger ställs fritidshemmet i relation till just skolan. Det är en jämförelse som ofta mynnar ut i ett konstaterande om att skolan prioriteras framför fritidshemmet.

Sam: ...så det känns kanske inte som vår verksamhet prioriteras så mycket och det... då sänks ju ens ambitioner. Då blir man lite så ibland. Varför ska man kämpa för det är ingen som ser oss ändå, knappt någon som vet vad vi gör...

Det förekommer även uppfattningar om att fritidshemmet och den obligatoriska skolan är jämbördiga på somliga arbetsplatser. Det handlar då om en respekt för verksamheten och det arbetet som personalen utför.

Kim: Nu kan jag bara svara här och här är det inte så utan här är vi jämbördiga. Ibland är vi lite över till och med. Vi har hög status, fritids, på denna skola.

Återigen konstaterar Kim att hen enbart kan svara för sin arbetsplats och att hen upplever det som speciellt för skolan i fråga. Vidare förklarar Kim att hen uppfattar att det generellt förekommer en maktobalans mellan fritidshem och skola på andra arbetsplatser.

5.6 Resultatsammanfattning

Informanternas uppfattningar och beskrivningar av fenomenet ger ett utfallsrum som går att tolka som att fritidslärarna upplever sitt uppdrag som dubbelt. Särskilt i de fall där de har en roll både i den obligatoriska skolan och i fritidshemmet. Den informant som inte upplever att hen har ett dubbelt uppdrag är också den informant som inte är verksam i den obligatoriska skolan. Vidare beskrivs fenomenet som ohållbart i längden då fritidslärarna upplever att det dubbla uppdraget tar för mycket tid och energi. Fortsättningsvis blir det tydligt att informanterna inte uppfattar klasslärares uppdrag som dubbelt. Detta eftersom de enbart har ett uppdrag som är riktat åt en verksamhet.

Fritidslärares upplevelser av klasslärares vilja att hjälpa till på fritidshemmet kan tolkas som obefintligt eller sällsynt. Det förekom ett fall där fritidshemmet upplever att de kan be om hjälp från den obligatoriska skolan utan problem. Fallet kan tolkas som ovanligt och utmärkande för skolan i fråga. Utfallsrummet blir därför att fritidshemmet, i de flesta fall, själva förväntas att lösa situationer som uppstår i sin verksamhet. Vidare uppfattas inte fritidslärares kompetens som efterfrågad i skolan utan det som önskas är en person som täcker upp. Trots det vittnar utsagorna om att fritidslärarna anser sig vara lärare även om de inte lägger någon större vikt

vid titeln. Samtliga informanter utom en uppfattar sig själva som lärare. Informanten i fråga beskriver att verksamheterna skiljer sig när det kommer till att lära ut och hen anser inte att hen tillämpar en undervisning som går i enlighet med vad en lärare gör.

Utsagorna beskriver att rektorn försöker sätta sig in i fritidshemmet men ändå skiljer det sig från den obligatoriska skolan. Informanterna vittnar om att rektorn litar på att fritidshemmet sköter sig själva. Beskrivningarna kan tolkas som att fritidshemmet inte uppfattas som lika högprioriterat som den obligatoriska skolan. Däremot förekommer det fall där informanterna beskriver fritidshemmet som jämlikt med skolan och ibland till och med högre. I kontrast till övriga utsagor kan det tolkas som ovanligt och utfallsrummet blir därmed att fritidshemmet allt som oftast uppfattas som mindre prioriterat.

Samverkan mellan skolan och fritidshemmet tolkas som bristande då tiden för gemensam planering inte finns. Fritidslärares beskrivningar genererar också i en uppfattning att klasslärarna inte är lika intresserade av en samverkan när det kommer från fritidshemmets håll. Utfallsrummet kan därför tolkas som att klasslärarna vill att fritidshemmet ska ha inslag av skolans verksamhet men inte tvärtom. Vidare beskrivs det som att det krävs andra förutsättningar för att en samverkan ska ta vid.

I enlighet med fenomenografin har resultatet framställt likheter och skillnader i fritidslärares uppfattningar kring fenomenet. Utfallsrummet i sin helhet tolkas som att fenomenet uppfattas som ett komplext uppdrag som innefattar tjänstgöring i två verksamheter. Det i sin tur genererar i ett dubbelt uppdrag som fritidslärarna uppfattar som ohållbart i längden.

6. Diskussion

Avsnittet som följer kommer innefatta en diskussion kring föreliggande studies insamlade empiri. Fenomenografen, som är den här studiens teoretiska perspektiv, samexisterar med texten genom hela studien. Perspektivet har legat till grund genom studiens olika delar och blir därmed en naturlig del av studiens diskussion. Fenomenografins bidrag sker då i form av de centrala begrepp som tidigare nämnts i studien. Det vill säga begrepp som uppfattning, fenomen, beskrivning, tolkning och upplevelse. Resultatet kommer diskuterats i relation till studiens forskningsöversikt samt rådande styrdokument och därmed landa i möjliga slutsatser. Diskussionen kommer vara utformat med underrubriker för att ge en tydlig struktur. Vidare kommer resultatet sättas i ett större sammanhang för att synliggöra studiens syfte som är att bidra till en ökad förståelse för fritidslärares komplexa yrkesroll. Avsnittet kommer avslutas med en mindre argumenterande text där författarnas värderingar kring resultatet kommer träda fram. Detta görs med syftet att även låta författarna ta plats i sin studie och därmed också få lyfta fram det som anses vara väsentligt utifrån det resultat som framkommit. Slutligen kommer förslag till vidare forskning att presenteras.

6.1 Det dubbla uppdraget

Studiens resultat visar att fritidslärarna uppfattar sitt uppdrag som dubbelt i de fall när de verkar i två olika verksamheter. Fritidshemmet och skolan skiljer sig åt när det kommer till kunskapsmål och kunskapssyn vilket medför att det dubbla uppdraget blir svårt att hållas inom en enda yrkesroll (Ackesjö et al., 2016). Fritidshemmet beskrivs som en social arena medan skolan är en målstyrd verksamhet (Ackesjö, 2019). Nämnt forskning går att sätta i relation till det resultat som nämndes ovan, fritidslärares uppfattar sin yrkesroll som dubbel. Däremot skiljer sig resultat något från forskningen när det kommer till definitionen av verksamheterna. Föreliggande studies informanter uttrycker inte att problemet främst ligger i att det är två verksamheter med skilda mål och kunskapssyner. Resultatet visar snarare att problematiken handlar om att det inte ges rätt förutsättningar för att vara verksam i två verksamheter. Däremot utesluter de inte

att de ska fortsätta vara en del av skoldagen utan de uttrycker en förhoppning om bättre förutsättningar.

Dahl och Karlsudd (2015) lyfter i sin forskning att det förekommer lärare i fritidshem som anser att fritidsläraarnas roll i den obligatoriska skolan har stärkt rollen som lärare i fritidshem. Den forskningen står i kontrast till studiens resultat. Fritidslärarna i föreliggande studie delger ingen uppfattning som tyder på att deras roll förstärks av att ha ett dubbelt uppdrag. Det framkommer däremot att fritidslärarna uppfattar att deras huvudsakliga uppdrag, fritidshemmet, påverkas av att ha ett dubbelt uppdrag. De töms på energi under skoldagen och kan inte alltid ge så mycket som de vill under fritidshemstiden. Det krävs en förändring och det snart. Slutsatsen tyder på att fritidslärarna inte kommer att hålla i längden vilket kan resultera i att de lämnar fältet. Det i sin tur kan bidra till att yrket inte anses som eftertraktat då uppdraget uppfattas som ohållbart i längden. Fritidshemmet är på uppgång och det gäller att förutsättningarna för att praktisera yrket hänger med, detta för att utvecklingen inte ska avta eller gå bakåt. Med ovanstående i åtanke kan det anses som väsentligt att hävda sin yrkeskompetens och därmed tydliggöra de förutsättningar som krävs för att kunna utföra ett arbete som är hållbart i längden.

Resultatet pekar på att fritidslärarna inte upplever att det är en specifik kompetens som efterfrågas i den obligatoriska skolan utan snarare en person som kan finnas där vid behov. Det går i enlighet med den forskning som Närvänen och Elvstrand (2014) samt Ludvigsson och Falkner (2019) presenterar. De menar då att det är en lösning på ett problem som efterfrågas och inte fritidsläraarnas specifika kompetenser. Föreliggande studies resultat visar att konsekvensen av inte få nyttja sin behörighet fullt blir att fritidslärarna själva ser till att deras förmågor används. Det sker genom att uppgifter modifieras på ett sådant sätt så deras kompetens tillämpas. Ska det behöva vara så? Behöver andra lärarprofessioner skapa kreativa lösningar under merparten av arbetsdagen för att deras kompetens ska praktiseras? En informants utsaga står i kontrast till ovanstående likheter mellan resultat och forskning. Informanten i fråga innehar en position som kan likställas med chefsstöd vilket är ett uppdrag som innefattar mycket ansvar och en annan typ av roll utanför fritidstiden. Ingen tidigare forskning som presenteras i den här studien har innefattat

en indikation på att en fritidslärare besitter en sådan tjänst vilket gör att resultatet går att betrakta som sällsynt. Å ena sidan går nämnda kontrast att ifrågasätta som varför det är häpnadsväckande att en fritidslärare besitter en sådan tjänst. Varför ges inte fler fritidslärare uppdrag som innefattar ett övergripande ansvar och hög status inom den obligatoriska skolan? Å andra sidan går det att betrakta som att utvecklingen är rätt i tiden, fritidshemmet är på uppgång och fritidslärarna likaså.

Vid upprepade tillfällen indikerar studiens resultat att fritidshemmet inte är lika högprioriterat som den obligatoriska skolan. Det resultatet går i enlighet med Ludvigsson och Falkners (2019) forskning kring fritidshemmets roll i utbildningslandskapet. Både Lgr22 och Skollagen beskriver att fritidshemmet ska komplettera skolan (SFS 2010:800, 14 kap, 2§; Skolverket, 2022) vilket i sig redan bekräftar ett dubbelt uppdrag. Däremot framkommer det inte att den obligatoriska skolan ska komplettera fritidshemmet, föds det redan här en maktobalans? Föreliggande studies resultat antyder att fritidslärarna inte anser att klasslärarna har ett dubbelt uppdrag. Kan den uppfattningen vara en följd av att styrdokumentet inte framhäver några förväntningar gentemot skolan när det kommer till fritidshemmet? Resultatet går att ställa i relation till Ackesjös (2019) konstaterande om att det ena uppdraget inte får ta över det andra. Båda verksamheterna är viktiga för eleverna och bör därför ses som jämlika.

Skillnaden i resultatet visar sig när det framkommer att en informant faktiskt uppfattar fritidshemmets på sin arbetsplats som jämbördig med skolan. Informanten bekräftar att fritidshemmet har en hög status på skolan i fråga och ibland ställs till och med fritidshemmet över den obligatoriska skolan. Vidare konstateras det att informanten uppfattar det som speciellt för hens arbetsplats. Därmed är samtliga fritidslärares uppfattning att fritidshemmet generellt ställs längre ner i hierarkin än den obligatoriska skolan. Informanten i fråga är samma informant som uppgav att hen har en tjänst som går att likställa med chefsstöd. Det innebär att det går att dra slutsatsen att när verksamheterna ges lika förutsättningar och båda värdesätts ökar känslan av att vara behövd och viktig på sin arbetsplats. Eftersom det endast är ett fall i en studie som det syftas på är det inte ett representativt resultat. Däremot går det att dra slutsatsen att det faktiskt indikerar på att förutsättningar och

prioriteringar är av betydelse för fritidslärarnas uppfattning kring sin yrkesroll och kring fritidshemmet.

6.2 Lärare i fritidshems yrkesroll

Föreliggande studies resultat antyder att majoriteten av informanterna uppfattar sig som lärare. Kanske är det ett resultat av de reformer som utbildningen genomgått med syftet att få ett tydligare uppdrag och där titeln ändrats genom åren (Berglund et al., 2019). Däremot framkommer det i föreliggande studie att en informant inte identifierar sig som lärare, hen anser att det vore på sin plats att återgå till benämningen "fritidspedagog" eller "fritidspersonal". Den här uppfattningen grundar sig i att hen inte upplever att hen utför en undervisning som går att likställa med den undervisning som en klasslärare utför. En aspekt som blir intressant i den utsagan är när resultatet ställs i relation till Ackesjös (2019) forskning. Ackesjös resultat uppvisar samma uppfattning kring en lärare som ovanstående informant. Det som däremot skiljer sig och gör det intressant är att det i Ackesjös forskning är klasslärarna eller fritidspedagogerna som delar den uppfattningen, inte fritidslärarna själva. Det vill säga att det då handlar om att klasslärarna eller fritidspedagogerna inte ser lärare i fritidshem som "riktig lärare" medan föreliggande studies resultat visar att där även finns fritidslärare som delar den uppfattningen. Däremot går informantens utsaga i linje med Berglund et al., (2019) variant ett av kategori ett, de fritidslärare som vill gå tillbaka till hur det var förr och till benämningen fritidspedagog. Här finns det utrymme att diskutera vad den uppfattningen bottnar i. Handlar det om en brist från utbildningens håll? Genom att utbildningen då inte har lyckats förmedla fritidshemmets vikt i utbildningslandskapet. Både vad det gäller en vetenskaplig grund men även fritidshemmets lärmiljö och potential. Eller handlar det om fritidslärarens egna erfarenheter? Är uppfattningen kanske att det var bättre förr och den uppfattningen inte har vänt trots genomförd utbildning och arbete för att erfarenheter och upplevelser står högre för informanten i fråga.

Vidare kan föreliggande studies resultat gällande ifall fritidslärarna anser sig vara lärare eller inte jämföras med den forskning som Berglund et al., (2019) utfört. De har då undersökt hur kommande lärare i fritidshem identifierar sig i sin framtida

yrkesroll och det har i sin tur mynnat ut i olika kategorier. Det förekom utsagor i föreliggande studies resultat som visar att somliga lärare i fritidshem enbart vill tillhöra fritidshemmet vilket går enlighet med Berglund et als., (2019) variant ett av första kategorin. Däremot innebär den varianten att fritidslärarna identifierar sig med fritidspedagogerna vilket skiljer sig från den här studiens resultat. Vidare visar föreliggande studies resultat att majoriteten av informanterna tjänstgör i två olika verksamheter och de ser till att få användning för sin kompetens i båda verksamheterna. Det resultatet går att jämföra med Berglund et als., (2019) kategori nummer tre som kallas nyskaparna. Det handlar då om en lärare som använder kombinationen av kompetenserna som utbildningen ger och nyttjar den på olika sätt i verksamheterna. Föreliggande studies resultat visar att de informanter som verkar i skolan modifierar arbetsuppgifterna så deras kompetens inom fritidshemspedagogiken tillämpas. Tidigare var yrkesrollen riktat åt ett omsorgsuppdrag (Haglund, 2009) medan rollen numera kantas av traditionella skolbegrepp (Holmberg, 2018). Här finns det utrymme att ifrågasätta hur yrkesrollens förändring påverkat komplexiteten att utföra yrket. Förekom det samma frustration kring förutsättningar och identifiering när uppdraget låg under omsorgsbegreppet eller är det 1990-talets integrationen i den obligatoriska skolan (Andersson, 2013) som försvårat yrkesrollen?

6.3 Samverkan - ett gemensamt arbete?

Samverkan mellan verksamheterna lyfts som en framgångsfaktor för fritidshemmets komplettering av skolan i Perselli och Hörnell (2019) forskning. Även Lgr22 framhäver vikten av en samverkan mellan verksamheterna för elevernas utveckling (Skolverket, 2022). Perselli och Hörnell (2019) lyfter även fram att samverkan är uppskattat på somliga skolor medan den på andra skolor inte värderas lika högt. Den här studiens resultat indikerar att samverkan inte har värderats särskilt högt av klasslärarna trots en ansträngning från fritidshemmet. Resultatet innefattar även en utsaga från en informant som menar att ju mer fritidshemmet samverkade med skolan desto mindre frihet hade fritidshemmet i sitt uppdrag. Det blev för mycket skola av det hela. Här går det att diskutera ifall klasslärarna agerar som de gör eftersom de anser att deras verksamhet är mer

betydelsefull än fritidshemmet. Kanske att klasslärarna är av uppfattningen att eleverna behöver skolan mer än vad de behöver fritidshemmet. Skulle klasslärares uppfattning ändras genom att de blir mer involverade i fritidshemmet och därmed även visa ett större intresse för en samverkan som kan gynna eleverna?

Föreliggande studies resultat pekar även på att fritidslärarna inte upplever samverkan som ett gemensamt projekt med klasslärarna utan den uppfattas som enkelspårig. Samverkan uppfattas som något som enbart förväntas av fritidslärarna och det är klasslärarna som bestämmer hur samverkan ska gå till eller se ut. Ludvigsson och Falkner (2019) lyfter i sin forskning att fritidslärarna upplever sitt inflytande över samverkan som begränsat vilket går i enlighet med den här studiens resultat. Vidare beskrivs den gemensamma planeringstiden som bristande och svår då verksamheterna har sin tid vid olika tidpunkter under dagen. Det visar både den här studiens resultat men även Lago och Elvstrand (2020) samt Hippinen Ahlgren (2021) lyfter det i sin respektive forskning. Frågan är om det är samverkan i sig som är svår att få till eller om den grundläggande orsaken är klasslärares syn på verksamheterna och samverkan. Naturligtvis finns där bättre och sämre förutsättningar att arbeta efter och planeringstid är en konstaterad brist. Däremot försvåras samverkan ytterligare när klasslärarna inte verkar intresserade att i samma grad sätta sig in i fritidshemmet eller införliva fritidshemmets verksamhet på något sätt i skolan. Här försvåras även styrdokumentet som enbart säger att fritidshemmet ska komplettera skolan (SFS 2010:800, 14 kap, 2§; Skolverket, 2022). Av vilken anledningen förekommer det inga styrdokument som styrker fritidshemmets arena på samma sätt som skolans?

Samverkan mellan fritidshemmet och rektorn har även beskrivits som bristande i Ludvigsson och Falkners (2019) forskning. Rektorer har en tendens att engagera sig mer i den obligatoriska skolan än fritidshemmet vilket kan medföra en maktobalans mellan verksamheterna. Föreliggande studie visar att rektorn låter fritidslärarna sköta sin egen verksamhet och litar på att de gör det på ett adekvat sätt. Vidare pekar resultatet på att fritidslärarna upplever att rektorn har en välvilja att sätta sig in i fritidshemmet så gott hen kan. Så långt går resultatet i enlighet med vad tidigare forskning har beskrivit. Däremot pekar resultatet på att fritidslärarna i

den här studien uppfattar det som positivt att fritidshemmet får styra över sig själva bara där finns stöd och gehör för de behov och problem som lyfts med rektorn. Det skiljer sig från vad tidigare forskning har lyft fram kring fenomenet i fråga.

I sin forskning lyfter även Ludvigsson och Falkner (2019) att rektorn kan lyfta fritidshemmets verksamhet genom att visa sitt engagemang och intresse inför övrig personal på skolan. På så sätt stärks fritidshemmets plats i utbildningslandskapet. Med det uttalandet i åtanke blir en del av föreliggande studies resultat väldigt intressant i jämförelse. Det framkommer i resultatet att en fritidslärare är någon form av chefsstöd till rektorn. Samma fritidslärare svarade också att fritidshemmet på hans arbetsplats har en hög status och prioriteras ibland framför den obligatoriska skolan. Kan det resultat ses om en bekräftelse på Ludvigsson och Falkners (2019) uttalande om att rektorn kan höja fritidshemmets status genom att visa sitt engagemang? Resultatet pekar onekligen på det. Detta eftersom det står i kontrast till vad övriga informanter uppfattar kring fritidshemmet i relation till den obligatoriska skolan. En statushöjning för fritidshemmet skulle även kunna innebära ett lyft för yrkesrollen som lärare i fritidshem. Det skulle betyda fler utbildade fritidslärare med en specifik kompetens inom didaktik, fritidshemspedagogik och en bredare medvetenhet kring styrdokumentet. Det i sin tur kan generera i bättre förutsättningar för att verksamheten är förankrad i styrdokument och bedrivs på vetenskaplig grund.

6.4 Avslutande diskussion

Författarna till studien tolkar resultatet som att det dubbla uppdraget som kantar yrkesrollen uppfattas som energi- och tidskrävande. Tidigare forskning har benämnt yrkesrollen som otydlig framförallt i relation till klasslärares roll. Däremot anser inte författarna av föreliggande studie att yrkesrollens främsta problematik är otydligheten utan snarare komplexiteten som går att urskilja av resultatet. Fritidslärarna i den här studien uppfattas som medvetna om vad deras roll innebär men frustrerade över förutsättningarna som ges och hur tiden i respektive verksamhet fördelas under arbetsdagen. Komplexiteten framträder genom beskrivningen av balansgången mellan två verksamheter, hur det ska finnas energi till hela dagen, hur en fritidslärares kompetens ska nyttjas samt hur fritidshemmet

placeras i utbildningslandskapet. Det dubbla uppdraget beskrivs som ohållbart i längden. Som blivande lärare i fritidshem uppstår det en mindre oro kring vad den framtida yrkesrollen ska innebära. Kommer engagemanget hålla i sig hela vägen? Kommer det ske en förändring som genererar i bättre förutsättningar? Precis som studiens titel, som är baserad på en informants utsaga, kan författarna undra samma sak: "Jag ser inte skillnaden i att en fritidslärare ska palla mer." Resultatet pekar på att klasslärarna inte innehar ett dubbelt uppdrag utan det är fritidslärarna som ska ha energi till två olika verksamheter och hålla hela dagen. Varför ska vi palla mer?

Vidare anser författarna att utsagan som en informant lämnade om att hen är ett typ av chefsstöd till rektorn är ett steg i rätt riktning för fritidslärarnas framtid. Författarna anser att det bekräftas också genom att fritidsläraren i fråga uppger att fritidshemmet har en stark position på hens arbetsplats. Det hör inte till vanligheten och det var därför ett upplyftande resultat att få. Det ger en indikation på att det kan vara annorlunda och att det kanske är på väg dit. Vidare stärks författarnas tro om fritidshemmets upplyft genom att det förekommer mer och mer forskning om fritidshemmet. Det bidrar till ett starkt underlag när det kommer till att kunna argumentera för yrkesrollen vilket kan generera i bättre förutsättningar för att utföra uppdraget.

Författarna till den här studien anser att det är av stor vikt att lyfta hur viktig fritidshemmets verksamhet är. Den utgör en social arena (Ackesjö, 2019) där många olika former av lärande kan ta vid. Den nuvarande yrkesrollen har en bredare grund av forskning än tidigare (Perselli & Hörnell, 2019) vilket för fritidshemmet framåt. Förhoppningsvis fortsätter det i samma riktning så fritidshemmet kan stå jämlikt med den obligatoriska skolan i alla avseenden framöver. Vidare anser författarna att ett steg i rätt riktning för att bli jämlika med skolan är att kunna argumentera för sin kompetens och medvetenhet. Det gäller att påvisa vikten av fritidslärarens yrkesroll och kräva de förutsättningar som behövs. På så sätt kan en förändring i rätt riktning ske och yrkesrollen komplexitet kan därmed minska. Genom att fortsätta undersöka yrkesrollens komplexitet och beskriva de uppfattningar som verksamma lärare i fritidshem erfarit bildas en större medvetenhet. Den

medvetenheten kan sedan ligga till grund för en bredare yrkesstolthet och ett vidare arbete för jämlikhet mellan professionerna.

Avslutningsvis vill författarna till den här studien slå fast vid att de kommer identifiera sig som lärare. Det görs med motiveringen att efter tre år på högskola besitter vi tillräckligt mycket kompetens för att lära ut i det vi är behöriga i. Utöver det står vi bakom det uttalandet som en informant gav: "Jag lär ju ut och lär mig själv också så lärare är ett väldigt bra begrepp". Med det sagt kan författarna till studien identifiera sig med kategori tre i Berglund et als., (2019) forskning, nyskaparna. Nyskaparna nyttjar sin kompetens i båda verksamheterna och ser det som en fördel att utbildningen genererat i olika sorters kompetenser.

6.5 Vidare forskning

Fenomenografin bistod med hjälp att urskilja likheter och variationer i informanternas uppfattningar kring fenomenet. Genom fenomenografin har uppfattningar om yrkesrollen och det dubbla uppdraget framkommit som sedan har kunnat beskrivas i ett resultat. Studiens resultat indikerar att yrkesrollen är komplex och de informanter som verkar i den obligatoriska skolan uppfattar att de har ett dubbelt uppdrag som tar för mycket tid och energi. Genom det teoretiska perspektivet har frågeställningarna om hur fritidslärarna uppfattar yrkesrollen samt hur de beskriver att det dubbla uppdraget påverkar yrkesrollen kunnat besvaras.

Föreliggande studie har inte genererat i ett representativ resultat. Det vill säga att resultatet inte kan tala för merparten av fritidslärare utan enbart för fritidslärarna i den här studien. Ett förslag till vidare forskning hade därmed kunnat vara att göra en liknande studie fast storskalig. På så sätt hade resultatet blivit representativt och därmed utgöra en bredare grund för fritidslärarnas uppfattningar kring yrkesrollen. Utöver det hade det även gått att utföra studier med samma metod och liknande intervjufrågor fast ur andra perspektiv. En undersökning kring huruvida klasslärarna upplever samma fenomen hade bidragit till en helhet. På samma sätt hade rektorns perspektiv av fenomenet utgjort ett utomordentligt komplement till forskning i den här kategorin. Genom att undersöka samma fenomen ur flera olika

perspektiv kan det skapas en helhetsbild där fler slutsatser kan dras. Det i sin tur kan generera i adekvata förändringar som gynnar alla lärare och rektorer.

7. Referenslista

Ackesjö, H. (2019). Den nya professionen i fritidshemmet – en diskussion om mellanrummets hybriditet. I E. Reimers, M. Harling, I. Henning Loeb & K. Rönnerman (Red.), *Lärarprofession i en tid av förändringar: Konferensvolym från den tredje nationella ämneskonferensen i pedagogiskt arbete* (s. 45–64). Göteborg: Göteborgs universitet.

Hämtad från:

<https://lnu.divaportal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1314107&swid=2370>

Ackesjö, H., & Haglund, B. (2021). Fritidspedagogisk undervisning: En fråga om intentionalitet, situationsstyrning och inbäddning. *Utbildning och Lärande*, 15(1), 69–87.

Hämtad från: du.diva-portal.org/smash/get/diva2:1539113/FULLTEXT01.pdf

Ackesjö, H., Lindqvist, P. & Nordäng, U.K. (2020). De första åren i yrket - nyexaminerade lärares upplevelser av en ny yrkesroll. I B. Haglund, J. Gustavsson Nyckel & K. Lager (Red.), *Fritidshemmets pedagogik i en ny tid* (s. 101–117). Malmö: Gleerup.

Ackesjö, H., Nordäng, U-K., & Lindqvist, P. (2016). "Att jag kallar mig själv för lärare i fritidshem uppfattar jag skapar en viss provokation": Om de nya grundlärarna med inriktning mot arbete i fritidshem. *Educare – Vetenskapliga skrifter*, (1), s. 86–109.

Hämtad från:

<https://lnu.divaportal.org/smash/get/diva2:915942/FULLTEXT01.pdf>

Alexandersson, M. (1994). Den fenomenografiska forskningsansatsens fokus. I B. Starrin & P-G. Svensson (Red.), *Kvalitativ metod och vetenskapsteori* (s. 111–136). Lund: Studentlitteratur.

All European Academies. (2018). *Den europeiska kodexen för forskningens integritet*. (Reviderad utgåva). Berlin: ALLEA – All European Academies; 2018.

Hämtad från: <https://www.vr.se/uppdrag/etik/etik-i-forskningen.html>

Allwood, C.M. (2021). Forskningsproblemet i forskningsprocessen. I Y. Klingberg & U. Hallberg (Red.), *Kvalitativa metoder helt enkelt!* (s. 31–53). Lund: Studentlitteratur.

Alvehus, J. (2019). *Skriva uppsats med kvalitativ metod* (2 uppl.). Stockholm: Liber.

Andersson, B. (2013). *Nya fritidspedagoger - i spänningsfältet mellan tradition och nya styrformer*. [Doktorsavhandling, Umeå universitet].

Hämtad från:

<https://umu.divaportal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A603114&dswid=241>

Berglund, E., Lager, K., Lundqvist, J., & Gustavsson Nyckel, J. (2019). Det dubbla kompetenskravet: en studie av lärarstudenters utveckling av kompetenser inom en ny lärarutbildning. *Forskning i Pædagogers Profession og Uddannelse*, 3 (1), s. 87-101.

Hämtad från: <https://tidsskrift.dk/FPPU/article/view/113978>

Croft, C., Currie, G. & Lockett, A. (2015). Broken “Two-way Windows”? An Exploration of Professional Hybrids. *Public Administration*, 93 (2), 380-394.

Hämtad från:

https://www.researchgate.net/publication/265911883_Broken_%27two-way_windows%27_An_exploration_of_professional_hybrids

Dahl, M., & Karlsudd, P. (2015). Leisure-time teachers in a changed profession. *Problems of Education in the 21st Century*, 68, s.22-35.

Hämtad från:

www.scientiasocialis.lt/pec/files/pdf/vol68/2235.Dahl_Vol.68_PEC.pdf

Dahlgren, L-O & Johansson, K. (2019). Fenomenografi. I A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (3 uppl., s. 179–192). Stockholm: Liber.

Dellve, L. (2021). Fokusgrupper. I Y. Klingberg & U. Hallberg (Red.), *Kvalitativa metoder helt enkelt!* (s. 95–117). Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.

Falkner, C. & Ludvigsson, A. (2016). *Fritidshem och fritidspedagogik - en forskningsöversikt*. Lund: Kommunförbundet Skåne.

Hämtad från: <https://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:1033918/FULLTEXT.pdf>

Haglund, B. (2009). Fritid som diskurs och innehåll: En problematisering av verksamheten vid afterschool programs och fritidshem. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 14(1), 22–44.

Hämtad från: <https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/990/841>

Haglund, B. (2020). Från fritidspedagog till lärare i fritidshem. I B. Haglund, J. Gustavsson Nyckel & K. Lager (Red.), *Fritidshemmets pedagogik i en ny tid* (s. 15–34). Malmö: Gleerup.

Hallin, A., & Helin, J. (2018). *Intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Hansen Orwehag, M. (2016). Fritidshemspedagogiken och skolan. I A.S Pihlgren (Red.), *Fritidshemmet och skolan* (s. 41–68). Lund: Studentlitteratur.

Hippinen Ahlgren, A. (2017). Yrkesroll i förändring. I A.S. Pihlgren (Red.), *Fritidshemmet* (2 uppl., s. 29–48). Lund: Studentlitteratur

Hippinen Ahlgren, A. (2021). *Lärare i fritidshems undervisningskunskap: undervisningshandlingar i interaktion mellan lärare och barn*. [Licentiat-uppsats, Stockholms universitet].

Hämtad från:

www.divaportal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1595253&dswid=2623

Holmberg, L. (2018). *Konsten att producera lärande demokrater*. [Doktorsavhandling, Stockholms universitet].

Hämtad från:

<https://su.divaportal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1177691&dswid=8820>

Ingerman, Å. (2021). Fenomenografi. I Y. Klingberg & U. Hallberg (Red.), *Kvantitativa metoder helt enkelt!* (s. 187–206). Lund: Studentlitteratur AB.

Klingberg, G., & Hallberg, U. (2021). Att skriva ett vetenskapligt arbete. I Y. Klingberg & U. Hallberg (Red.), *Kvantitativa metoder helt enkelt!* (s. 361–369). Lund: Studentlitteratur AB.

Kroksmark, T. (2007). Fenomenografisk didaktik - en didaktisk möjlighet. *Didaktisk tidskrift*, 17 (2–3).

Hämtad från: www.tomaskroksmark.se/Fenomenografiskdidaktik%202007.pdf

Kroksmark, T. (2014). *De stora frågorna om skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Lago, L., & Elvstrand, H. (2020). “Vi har väldigt lite tid för varandra här”: Temporala och spatiala förutsättningar för samverkan mellan grundskola, förskoleklass och fritidshem. *Utbildning och Lärande*, 14(1), 121–138.

Hämtad från:

<http://du.divaportal.org/smash/get/diva2:1472734/FULLTEXT01.pdf>

Ludvigsson, A. & Falkner, C. (2019). Fritidshem - ett gränsland i utbildningslandskapet. Lärare i fritidshems institutionella identitet. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*. (5), 13–26.

Hämtad från:

hj.divaportal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1318149&dswid=8195

Lundbäck, B., & Egerhag, H. (2020). Lesson Study as a bridge between two learning contexts. *International Journal for Lesson and Learning Studies*, 9(3), 289–299.

Hämtad från: <https://doi.org/10.1108/IJLLS-02-2020-0006>

Marton, F., & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Närvänen, A.L. & Elvstrand, H. (2014). På väg att (om)skapa fritidshemskulturer: Om visioner, gränsdragningar och identitetsarbete. *Barn*. (3), 9–25.

Hämtad från:

https://www.researchgate.net/publication/341564689_Pa_vag_att_omskapa_fritidshemskulturer_Om_visioner_gransdragningar_och_identitetsarbete

Perselli, A-K., & Hörnell, A. (2019). Fritidspedagogers förståelse av det kompletterande uppdraget. *Barn*, 37 (1), s. 63–79.

Hämtad från: <https://doi.org/10.5324/barn.v37i1.3007>

SFS 2010:800. *Skollag*.

Hämtad från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Skolinspektionen. (2010). *Kvalitet i fritidshem* (2010:3). Stockholm: Skolinspektionen.

Hämtad från: https://skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2010/fritidshem/rapport-kvalitet-fritidshem.pdf?fbclid=IwAR2X14XdcEApYXYk8RANX9YUZfP7kg_QECLggaubQ09nS-hPGbCobrPltM

Skolinspektionen. (2018). *Undervisning i fritidshemmet inom områdena språk och kommunikation samt natur och samhälle* (2016:207). Stockholm: Skolinspektionen.

Hämtad från: https://skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2018/fritidshem/fritidshem_rapport_2018.pdf?fbclid=IwAR28Vkf3yvf-v9mG4Pj1m-cY4D1iRTdf9n3HWG-LiyZHzkvqh4NqFQwb78

Skolverket. (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket.

Thornberg, R., & Fejes, A. (2019). Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. I A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (3 uppl., s. 273–296). Stockholm: Liber.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. (Reviderad utgåva). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Hämtad från: <https://www.vr.se/uppdrag/etik/etik-i-forskningen.html>

Wide, U., & Hakeberg, M. (2021). Individuella intervjuer. I Y. Klingberg & U. Hallberg (Red.), *Kvalitativa metoder helt enkelt!* (s. 77–94). Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1: Missivbrev med samtycke

Till lärare i fritidshem på XX

Vi är två studenter som läser sista terminen till grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem på högskolan i Kristianstad. Just nu skriver vi vårt examensarbete där vi vill undersöka hur lärare i fritidshem uppfattar sin yrkesroll i förhållande till det dubbla uppdraget.

Studien riktar sig mot lärare i fritidshem, därav söker vi informanter som erhållit lärarexamen från 2001 och framåt. Vi söker två lärare i fritidshem som skulle kunna tänka sig att ställa upp på varsin enskild intervju som beräknas ta ca 20–30 minuter och som kommer att genomföras under vecka x och x. Under intervjun kommer ljudupptagning att ske för att vi på så sätt ska kunna analysera den data som framkommer. Undersökningen är frivillig att delta i och ni kan när som helst avbryta er medverkan utan att redogöra för anledningen. För att delta behöver vi ditt underskrivna tillstånd och detta hittar du längst ner på denna sida. Ett utskrivet exemplar kommer även tillhandahållas vid intervjutillfället där samtycke nedtecknas.

I studien kommer ni som informanter att avpersonifieras och inget i studien kommer heller att kunna härledas till er arbetsplats. Det är endast studenterna som utför intervjun som kommer att ha tillgång till den inspelade informationen. Bedömande lärare och handledare har rätt att begära in råmaterialet i de fall där de anses att det behövs. Då uppsatsen är godkänd kommer råmaterialet att raderas. En av högskolan utsedd handledare bistår oss genom hela arbetet för att på så sätt säkerställa att rådande regler och etiska ställningstagande efterföljs.

Resultatet kommer sedan att presenteras i vårt examensarbete och vid intresse skickas gärna den färdiga uppsatsen till er via mejl.

För att delta önskar vi svar via mejl så fort som möjligt men senast xx och ni kan närsomhelst kontakta oss för frågor och funderingar. Vi förbehåller oss rätten att tacka nej om intresset för deltagande blir för stort.

Med vänliga hälsningar,

Martina & Amanda

Martina.andersson0580@stud.hkr.se

Amanda.larsen0022@stud.hkr.se

Göran Roos (handledare) goran.roos@hkr.se

Jag godkänner härmed mitt deltagande i ovanstående beskriven studie

Namn: _____

Bilaga 2: Intervjuguide

1. Hur skulle du beskriva din yrkesroll under en arbetsdag?
2. Uppfattar du att du har ett dubbelt uppdrag?
3. Hur skulle du beskriva att din kompetens som din utbildning har gett dig tas tillvara på din arbetsplats?
4. Hur upplever du att rektorn ger förutsättningar för samverkan mellan skolan och fritids.
5. Upplever du att rektorn är insatt i fritidshemmets verksamhet?
6. Hur uppfattar du att fritidshemmet står i relation till obligatoriska skolan?
7. Uppfattar du dig själv som lärare?